Istražni zatvor zbog opasnosti uznemiravanja javnosti

Kroupa, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:305915

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-20**

Repository / Repozitorij:

Repository Faculty of Law University of Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

KATEDRA ZA KAZNENO PROCESNO PRAVO

Ivana Kroupa

ISTRAŽNI ZATVOR ZBOG OPASNOSTI UZNEMIRAVANJA JAVNOSTI

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas

Zagreb, rujan 2024.

Izjava izvornosti

Ja, Ivana Kroupa, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima od onih navedenih u radu.

Ivana Kroupa, v.r.

(potpis studenta)

SAŽETAK

Rad analizira pravo na slobodu kroz institut istražnog zatvora, s naglaskom na istražnozatvorsku osnovu opasnosti uznemiravanja javnosti. S obzirom na važnost i osjetljivosti prava na slobodu, svako zadiranje u to pravo dopušteno je samo na temelju ispunjenih propisanih uvjeta. Legitimno lišavanje slobode propisano je Ustavom Republike Hrvatske, a podrobnije razrađeno zakonom. Na međunarodnoj razini, zaštitu prava na slobodu pruža Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksa Europskog suda za ljudska prava, između ostalog reguliranjem dopuštenih istražnozatvorskih osnova. Od odredbi Konvencije za razvoj pritvorskog prava od velike je važnosti članak 5. Konvencije s naglasakom na točku c. Razvoj opasnosti uznemiravanja javnosti kao istražnozatvorske osnove prikazuje se u radu kroz tri aspekta. Prvi aspekt odnosi se na praksu hrvatskih sudova u razdoblju prije implementacije konvencijskih standarda. Drugi aspekt obuhvaća predmete protiv Republike Hrvatske kroz koje je analizirana praksa Europskog suda za ljudska prava, dok se treći aspekt odnosi na praksu hrvatskih sudova nakon implementacije konvencijskih standarda. Analizira se utjecaj konvencijskih standarda na noviju praksu domaćih sudova kada je riječ o primjeni opasnosti uznemiravanja javnosti kao istražnozatvorske osnove.

Ključne riječi: istražni zatvor, opasnost uznemiravanja javnosti, pravo na slobodu, Ustav Republike Hrvatske, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Europski sud za ljudska prava, pritvorsko pravo, članak 5. Konvencije, točka c, konvencijski standardi.

SUMMARY

The paper analyzes the right to freedom through the institution of pretrial detention, with an emphasis on pretrial detention based on the danger of harassment the public. Considering the importance and sensitivity of the right to freedom, any encroachment on that right is allowed only on the basis of fulfilled prescribed conditions. Legitimate deprivation of liberty is prescribed by the Constitution of the Republic of Croatia, and elaborated in more detail by law. At the international level, the protection of the right to freedom is provided by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the practice of the European Court of Human Rights, among other things by regulating the permissible pretrial

detention grounds. Of the provisions of the Convention article 5 of the Convention with an emphasis on point c is of great importance for the development of custody law. The development of the danger of harassment of the public as a basis for pretrial detention is presented in the paper through three aspects. The first aspect refers to the practice of Croatian courts in the period before the implementation of convention standards. The second aspect includes cases against the Republic of Croatia through which the practice of the European Court of Human Rights was analyzed, while the third aspect refers to the practice of Croatian courts after the implementation of the convention standards. The impact of convention standards on the recent practice of domestic courts is analyzed when it comes to the application of the threat of public harassment as a basis for pretrial detention.

Keywords: pretrial detention, danger of harassment the public, right to freedom, Constitution of the Republic of Croatia, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, European Court of Human Rights, custody law, Article 5 of the Convention, point c, convention standards.

SADRŽAJ

1. UVOD ... 1

2. ISTRAŽNI ZATVOR ... 2

2.1. Osnove za određivanje i načelo razmjernosti ... 2

2.2. Opasnost uznemiravanja javnosti kao istražnozatvorska osnova ... 4

3. PRAVNO UREĐENJE ODUZIMANJA SLOBODE ... 6

3.1. Domaća pravna vrela ... 6

3.2. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ... 7

4. PRAKSA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE PRIJE IZVRŠENJA PRESUDA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U PRITVORSKIM PREDMETIMA ... 8

4.1. Osnova problema ... 9

4.2. Ranija praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske ... 10

4.2.1. Nedostatnost obrazloženja odluka o produljenju pritvaranja ... 11

5. PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA ... 14

5.1. Značaj članka 5. Konvencije ... 15

5.2. Predmeti protiv Republike Hrvatske ... 16

5.2.1. Orban ... 17

5.2.2. Šoš ... 19

5.2.3. Perica Oreb ... 22

5.2.4. Trifković ... 24

5.3. Zaključak o presudama Europskog suda za ljudska prava u analiziranim predmetima 27

6. UTJECAJ EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA NA PROMJENU DOMAĆE PRAKSE ... 29

6.1. Praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske ... 29

6.1.1. Povreda ustavnog prava na slobodu ... 29

6.1.2. Povreda prava na pravično suđenje ... 35

6.2. Pozitivne promjene u praksi Ustavnog suda Republike Hrvatske ... 36

6.3. Zaključno o analizi prakse Ustavnog suda Republike Hrvatske ... 37

7. ZAKLJUČAK ... 39

8. LITERATURA ... 41

8.1. Knjige i članci ... 41

8.2. Pravni izvori ... 42

8.3. Praksa Europskog suda za ljudska prava ... 43

8.4. Praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske ... 43

8.5. Mrežni izvori ... 44

1. UVOD

Osobna sloboda je nepovrediva te je njezino ograničavanje ili oduzimanje ostvarivo samo u strogo zakonom predviđenim situacijama. Oduzimanje slobode ne znači oduzimanje samo jednog prava, već ono aktivira čitav niz ograničenja drugih prava. Veliki korak u shvaćanju esencije i važnosti osobne slobode dolazi pravnim uređenjem iz razdoblja srednjovjekovnog dokumenta Magna Carta.

U kaznenom postupku vrijedi i pretpostavka nedužnosti. Ona predstavlja ustavnu garanciju sve do donošenja pravomoćne osuđujuće presude. Sve do tog trenutka, svi stadiji postupka prožeti su presumpcijom nedužnosti. Unatoč tomu što se svatko mora smatrati nedužnim dok se ne dokaže suprotno pravomoćnom presudom, javni interes katkada nadjačava potrebu zaštite prava pojedinca. Radi potrebe kvalitetnog i neometanog vođenja postupka zakonodavac je predvidio mehanizme kojima će osigurati prisutnost okrivljenika. Oni se međusobno razlikuju prema stupnju zadiranja u osobna prava. Najstroži među njima jest istražni zatvor.

Prilikom analize odredbi Ustava Republike Hrvatske, Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te prakse Europskog suda za ljudska prava u ovome radu koristit će se pojam „pritvor". Okosnicu promjene u zakonskoj terminologiji predstavlja donošenje novog ZKP-a 2008. godine. Stoga će se u analizi sudskih presuda koje se oslanjaju na zakonodavna rješenja do 2008. godine koristiti termin „pritvor", a nakon stupanja na snagu novog ZKP-a termin „istražni zatvor".

Na samom početku rada razrađuju se temeljni postulati lišavanja slobode uređeni na nacionalnoj i nadnacionalnoj razini te institut istražnog zatvora općenito. U nastavku se analizira „opasnost uznemiravanja javnosti" kao istražnozatvorska osnova, na normativnoj razini i u sudskoj praksi. Pri tome se posebno razmatra razdoblje prije i poslije utjecaja niza presuda Europskog suda za ljudska prava u predmetima u kojima je tužena bila Republika Hrvatska. Pozitivne promjene u judikaturi hrvatskih sudova predstavljene su u posljednjem poglavlju.

2. ISTRAŽNI ZATVOR

Istražni zatvor jedna je od mjera osiguranja prisutnosti okrivljenika u kaznenom postupku.[1] Zbog težine zadiranja u osobnu slobodu pojedinca, smatra se najtežom mjerom. Iako je riječ o oduzimanju slobode, ono se ne smije izjednačiti s izdržavanjem kazne. Ustavni sud tako napominje u svojim odlukama, da iako je riječ o oduzimanju slobode, mjera istražnog zatvora nije kazna niti se smije pretvoriti u nju.[2]

Sam termin istražni zatvor u naše zakonodavstvo uveden je stupanjem na snagu novog Zakona o kaznenom postupku iz 2008. godine. Tim izmjenama dotadašnji termin „pritvor" zamijenjen je „istražnim zatvorom". Iako su cilj bile pozitivne promjene, među pravnim stručnjacima izmjena termina izazvala je suprotan efekt. Prigovaralo se da se takvom promjenom prekida već duboko uvriježeno nazivlje u hrvatskom pravnom poretku.[3] Također, s obzirom na visoki stupanj zainteresiranosti javnosti kada je riječ o medijski popraćenim događajima, ovakvo nazivlje moglo bi dovesti do pogrešnog shvaćanja funkcije istražnog zatvora. Laička zabluda u kojoj bi se mogla naći šira javnost jest povezivanje istražnog zatvora isključivo sa stadijem istrage. Promatrajući strukturu kaznenog postupka, istražni zatvor dopustivo je odrediti sve do pravomoćne presude, a u slučaju osuđujuće presude do pravomoćnosti rješenja o upućivanju na izdržavanje predviđene kazne. Istovremeno, izraz zatvor asocira na kaznu zatvora, što također može u javnosti izazvati nepoželjna tumačenja, odnosno nedopušteno poistovjećivanje mjere istražnog zatvora sa kaznom zatvora.[4] Već je istaknuto da je navedeno poistovjećivanje nedopustivo.

2.1. Osnove za određivanje i načelo razmjernosti

Da bi se kao mjera osiguranja mogao odrediti istražni zatvor, moraju se ispuniti određene pretpostavke. One se dijele na opću te posebne pretpostavke. Polazišna točka jest postojanje

[1] Krapac, Davor i suradnici: *Kazneno procesno pravo, Institucije*, knjiga I., VIII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje; Narodne novine (2020), str. 377.
[2] USRH, U-III-3529/2015 od 21. rujna 2015., toč. 7.
[3] Milić, Dario; Stilinović, Marko*: Lišenje slobode prema novom Zakonu o kaznenom postupku: neka prijeporna pitanja i moguća rješenja*, Pravnik, Vol. 45 No. 91, 2011., str. 120.- 121.
[4] Josipović, Ivo: *Istražni zatvor vs. pritvor: reforma ili restitucija*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), Vol. 5 No. 2, 2008., str. 924.- 933.

sumnje. Sumnja predstavlja dokazni standard u kaznenom postupku. Imajući na umu da se kazneni postupak sastoji od određenih faza, tako treba razlikovati i razinu standarda koji je potreban s obzirom na fazu postupka. Kada je riječ o sumnji, valjda razgraničiti osnove od osnovane sumnje. Osnove sumnje predstavljaju niži standard koji upućuje da postoji minimum okolnosti koje upućuju na počinjenje kaznenog djela. S druge strane, osnovana sumnja jest viši standard. Ona mora biti takva da se može bez dvojbe primijeniti na osobu kao počinitelja te počinjeno djelo koje odgovara zakonskom opisu kaznenog djela u međusobnoj korelaciji.[5] Upravo viša razina vjerojatnosti mora biti ispunjena da bi se mogao odrediti istražni zatvor. Međutim, sama po sebi nije dostatna. Uz nju kumulativno mora postojati i barem jedan od istražnozatvorskih razloga. Zakon o kaznenom postupku[6] (ZKP) u čl. 123. predviđa pet istražnozatvorskih razloga, a to su: 1.) opasnost od bijega ili osujećenje postupka, 2.) opasnost od ometanja nesmetanog vođenja postupka ili koluzijska opasnost, 3.) opasnost završetka ili ponavljanja kaznenog djela za koje je zapriječena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna ili iteracijska opasnost, 4.) opasnost uznemiravanja javnosti te 5.) sprječavanje izbjegavanja dolaska uredno pozvanog okrivljenika na raspravu.[7]

Kako bi spriječio povredu temeljnih ljudskih prava te eventualnu sudačku samovolju, zakonodavac je sucima propisao obvezu ispitivanja potrebe određivanja istražnog zatvora u skladu s načelom razmjernosti. Navedeno načelo, osim u slučaju određivanja istražnog zatvora, svakako treba primjenjivati i pri ukidanju odnosno produljenju mjere. Kao što je već ranije izneseno, istražni zatvor najviše zadire u osobnu slobodu te uvijek treba ispitati mogućnost primjene neke druge, manje prisilne mjere, ako se može na taj način postići ista svrha.[8] Postojanje razmjernosti između kaznenog djela i istražnog zatvora mora se ispitivati *in concreto,* s obzirom na svaki pojedinačni slučaj uzimajući pri tome u obzir sve posebnosti koje su od odlučnog značaja.[9]

---

[5] Mrčela, Marin; Delost, Damira: *Dokazni standardi u kaznenom postupku*, Policija i sigurnost (Zagreb), Vol. 28 No. 4, 2019., str. 425.- 430.
[6] Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 130/2020, 80/2022, 36/2024 (dalje: ZKP/24)
[7] Čl. 123. ZKP/24
[8] USRH, U-III-372/2015 od 29. siječnja 2015., toč. 6.
[9] Bitanga, Marijan; Bilušić, Ivana: *Opasnost od ponavljanja djela i određivanje istražnog zatvora – iudex, quo vadis?*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), Vol. 28 No. 2, 2021., str. 263.

2.2. Opasnost uznemiravanja javnosti kao istražnozatvorska osnova

Zbog zajedničke pravne tradicije koju je Republika Hrvatska dijelila s drugim država bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, nakon osamostaljenja kao dio pravne stečevine u našem pravnom poretku kao pritvorska osnova našla se opasnost uznemiravanja javnosti u vezi s težinom okolnosti počinjenog kaznenog djela. Promatrajući još dalje u povijest, a imajući na umu da naš pravni poredak u većem dijelu prati pravnu tradiciju Njemačke, izvorište navedene osnove je upravo njemačko zakonodavstvo.[10] U ranijoj praksi vrlo rijetko se kao osnova primjenjivala te je sve češće dobivala karakteristiku supsidijarne osnove. Naime, Zakon o kaznenom postupku iz 1997. godine[11], u čl. 102. st. 2. toč. 4., predviđao je mogućnost određivanja pritvora za kataloška kaznena djela kao što su krađa, razbojništvo, silovanje, otmica i dr. kaznena djela za koje je bila predviđena kazna zatvora od osam ili više godina uz uvjet da je pritvaranje opravdano s obzirom na način izvršenja ili druge posebno teške okolnosti djela. Njena primjena izazivala je prijepore, pa se tako za početak kritički pristupilo značenju izraza „posebno teške okolnosti". Imajući na umu da se istražni zatvor, tada pritvor, određivao u slučaju kada bi okrivljenik počinio klasifikacijiski teže kazneno djelo, nije bilo jasno koje su onda dodatne okolnosti koje su same po sebi dodatno teške.[12] Kao što je već prethodno navedeno, istražnozatvorska osnova „opasnost uznemiravanja javnosti" mogla se primijeniti samo u taksativno navedenim kaznenim djelima kada je to neophodno zbog težine okolnosti.

U sljedećoj izmjeni Zakona o kaznenom postupku iz 2003. godine, u čl. 105. st. 1. toč. 4., primjena pritvorske osnove proširena je novim kataloškim kaznenim djelima iz područja gospodarstva te kaznenim djelima za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju od dvanaest godina ili teža.[13] Novim Zakonom o kaznenom postupku iz 2008. godine nastale su najznačanije promjene u odnosu na osnovu „opasnost uznemiravanja javnosti". Naime, čl. 123. st. 1. toč. 4., kao uvjet određivanja istražnog zatvora po navedenoj osnovi više ne navodi katalog kaznenih djela, već samo posebno teške okolnosti počinjenja djela za koje je predviđena kazna dugotrajnog zatvora.[14] Zakonska odredba nadalje se u dva navrata proširivala kroz izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku. Prva izmjena ZKP-a bila je 2011. godine, kada je članku 123. st. 1. toč. 4., kao uvjet određivanja istražnozatvorske osnove „opasnost uznemiravanja

[10] Josipović, Ivo: *Uhićenje i pritvor*, Targa, Zagreb, 1998., str. 183.- 184.
[11] Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 110/1997 (dalje: ZKP/97)
[12] Josipović, I., *op. cit.* u bilj. 4, str. 935.
[13] Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002, 62/2003 (dalje: ZKP/03)
[14] Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008 (dalje: ZKP/08)

javnosti" pridodan uvjet neometanog vođenja kaznenog postupka.[15] Drugom izmjenom ZKP-a 2012. godine, članak 123. st. 1. toč. 4., proširen je postojanjem okolnosti počinjenja kaznenog djela koje su posebno teške.[16]

Uz zakonodavne izmjene, istražnozatvorsku osnovu obilježile su i terminološke promjene. Iako je praksom Europskog suda za ljudska uvriježen istražnozatvorski termin „opasnost uznemiravanja javnosti", u sudskoj praksi može se pronaći i naziv „ težina optužbi", kao i „ posebno teške okolnosti počinjenja" koji upućuju na istu istražnozatvorsku osnovu. U odnosu na tumačenje istražnozatvorske osnove, najčešće se kritiziralo i postavljalo pitanje koja je njezina svrha, s obzirom da je za druge istražnozatvorske osnove njihova svrha jasno dolazila do izražaja.[17] Sam zakon izričito o tome ne govori. Gledajući širu sliku, težnja zakonodavca se očituje u zaštiti javnosti te uspostavi povjerenja u pravosuđe. Promatrajući u užem smislu, može se reći da je zakonodavac ostao dosljedan još jednoj nepisanoj svrsi ove osnove. Zbog težine kaznenog djela i okolnosti koje su izazivale osudu i zgražanje javnosti, s obzirom na činjenicu da je svatko nevin dok se ne dokaže suprotno, ova osnova poslužila je, laički, lišavanju slobode „osobe koju nije lijepo vidjeti na cesti".[18] S povijesnog aspekta, tumačenje osnove dovelo je do zaključka da je primarni razlog njene primjene ležao u zaštiti javne sigurnosti kao i pravnog poretka u slučajevima počinjenja najtežih kaznenih djela.[19] Vrlo važnu ulogu imao je Europski sud za ljudska prava koji je opasnost uznemiravanja javnosti deklarirao kao jednu od pritvorskih osnova. Između ostalog, determinirao je da kvalitativni intenzitet počinjenja, kao i reakcija javnosti na počinjeno kazneno djelo može rezultirati stupnjem uznemirenosti dostatnim za određivanje istražnog zatvora barem za određeno vrijeme.

[15] Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011 (dalje: ZKP/11)
[16] Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012 (dalje: ZKP/12)
[17] Đurđević, Zlata; Tripalo, Dražen: *Trajanje pritvora u svjetlu međunarodnih standarda te domaćeg prava i prakse*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), Vol. 13 No. 2, 2006., str. 353.- 357.
[18] Josipović, I., *op. cit*. u bilj. 4, str. 934.
[19] Đurđević, Z.; Tripalo, D., *op. cit.* u bilj. 17, str. 573.-576.

3. PRAVNO UREĐENJE ODUZIMANJA SLOBODE

Pravo na slobodu temeljno je ljudsko pravo. O njegovoj važnosti govore nam brojni dokumenti još iz najranijeg razdoblja. U zaštiti slobode, država postaje jamac građanima. S jedne strane, njena negativna obveza temelji se na sprječavanju i suzdržavanju od kršenja ljudskih prava pa tako i prava na osobnu slobodu. S druge strane, pozitivna obveza očituje se u zaštiti pojedinca od nezakonitog lišavanja slobode.

3.1. Domaća pravna vrela

Jedan od načina sprječavanja grube samovolje pri lišavanju slobode bilo je pravno normiranje uvjeta ograničenja i oduzimanja osobne slobode. Ustav Republike Hrvatske[20] najviše je pravno vrelo pravnog poretka. U njemu je sloboda zagarantirana kao jedno od ustavnih načela te najviših vrednota ustavnog poretka. Iako govori o nepovredivom pravu, postoje iznimke kada ipak može doći do ograničenja ili oduzimanja (čl. 22. st. 2.). Općenito, da bi bilo opravdano, svako ograničenje mora biti zakonito i razmjerno. Kriterij zakonitosti obvezuje suca da pri odlučivanju može nekoga lišiti slobode jedino ako je to predviđeno normativnim aktom i s legitimnim ciljem zaštite javnog morala, pravnog poretka te zdravlja. Drugi kriterij, razmjernost, prosuđuje se za svaki pojedinačni slučaj. Težište se stavlja na lišavanje slobode samo u onoj mjeri koliko je stvarno potrebno za konkretan slučaj. Osim navedenog, Ustav zaštitu pruža pretpostavkom nedužnosti, jamstvom pravičnog suđenja u razumnom roku, nepovredivošću slobode i osobnosti te brojnim drugim odredbama. Svrha oduzimanja prepuštena je zakonodavnom uređenju.

Od zakonodavnog okvira svakako treba istaknuti Zakon o kaznenom postupku (ZKP). Osim određivanja situacija u kojima je moguće lišavanje slobode, Zakon uvažavanjem ustavnih načela razrađuje uvjete pod kojima je to ostvarivo. Odraz razmjernosti očituje se u primjeni blaže mjere kada god je to moguće uz ispunjavanje iste svrhe. Njeni konstruktivni elementi svode se na propisanu i očekivanu kaznu te potrebu oduzimanja slobode. Pravne granice

[20] Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine br. 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014 (dalje: Ustav RH)

kaznenog postupka, s jedne strane nameću obvezu učinkovitog kaznenog progona dok se s druge strane jamči pravo na pravičan postupak.[21]

3.2. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda sastavni je dio pravnog poretka Republike Hrvatske. U nomotehničkom smislu, ona predstavlja međunarodni ugovor. Tumačeći odredbe Ustava, pravnom snagom je iznad zakona, ali ne i Ustava (čl. 134.).[22] Konvencija je postavila minimalne standarde prema državama koje su stranke s ciljem zaštite i promicanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. S vremenom su standardi prerasli u temeljna ustavna načela i vrijednosti. Država kao jamac svojim građanima treba omogućiti puno ostvarivanje konvencijskih prava te brzu reakciju u slučaju njihove povrede. Konvencijska prava nisu taksativno nabrojena jer se s vremenom lista nadopunjavala protokolima. Osim protokola, na razvoj prava i njihovo tumačenje snažno utječe Europski sud za ljudska prava. U svome početnom tekstu sadržavala je trinaest izvornih prava. Zbog društvene diferencijacije, globalizacije te modernizacije, lista se povećavala. Od početnih građanskih i političkih, katalog se povećavao ekonomskim i socijalnim pravima.[23]

Što se tiče ograničenja prava na osobnu slobodu, sama Konvencija uređuje institut „pritvora", ne koristeći termin „istražnog zatvora". Međutim, iz prakse Europskog suda za ljudska prava proizlazi da nema distinkcije između tih dvaju instituta po pitanju ostvarivanja prava, a Konvencija se sve češće tumači kao najvažniji pravni izvor takozvanog pritvorskog prava.

U odnosu na načine ostvarivanja zaštite, konvencijska pravna sredstva supsidijarnog su karaktera spram nacionalnih. Štoviše, posezanje za pravnu zaštitu Europskog suda za ljudska prava moguće je iscrpljivanjem domaćih pravnih sredstava. Određivanje načina na koji će se ostvarivati konvencijska prava prepušteno je svakoj državi stranci zasebno.[24]

---

[21] Đurđević, Zlata: *Odluka Ustavnog suda RH o suglasnosti Zakona o kaznenom postupku s Ustavom,* Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 19 No. 2, 2012., str. 417.
[22] Čl. 134. Ustava RH
[23] Marochini Zrinski, Maša*: Izazovi u primjeni i tumačenju Konvencije u Republici Hrvatskoj*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 55 No. 2, 2018., str. 424.
[24] *Peša protiv Hrvatske,* br. 40523/08, 08. travnja 2010., para. 76

4. PRAKSA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE PRIJE IZVRŠENJA PRESUDA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U PRITVORSKIM PREDMETIMA

Ustavni sud Republike Hrvatske osnovan je Ustavom Republike Hrvatske. Ustrojen je kao tijelo koje je neovisno od zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti. Ustavotvorac neovisnost slikovito prikazuje i strukturom Ustava. Naime, dok su zakonodavna, izvršna i sudbena vlast uređeni zajedničkom glavom Ustava, Ustavni sud dobio je posebnu. Ne može se reći da je Ustavni sud svojom funkcijom nadređen ili podređen trodiobi vlasti, ali u Ustavom danim ovlastima ima ih mogućnost nadzirati. Iako je riječ o sudu, treba ga razlikovati od sudova koji su sastavi dio sudbene vlasti. Temeljna funkcija mu je zaštita i primjena Ustava. Posredno to znači da štiti ljudska prava koja su zagarantirana Ustavom kao što su pravo na dostojanstvo, zabrana nezakonitog lišavanja slobode, pravo na pravično suđenje i ostala prava.[25] Osobna sloboda kao pravo prožima se kroz brojne odredbe Ustava, a poseban značaj ima u tome što predstavlja jedan od stupova ustavnog poretka.

Osim što je djelovanje Ustavnog suda uređeno Ustavom, valja istaknuti i značaj Ustavnog zakona o Ustavnom sudu. Radi zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda postoji mogućnost podnošenja ustavne tužbe.[26] Ustavna tužba sama po sebi ne predstavlja redovni niti izvanredni pravni lijek koji se može podnijeti u slučaju da nismo zadovoljni donesenom odlukom, što Ustavni sud i dalje razgraničava od sudova unutar sudbene vlasti.[27] Da bi se Ustavni sud mogao upustiti u razmatranje tužbe mora biti riječ o povrijeđenom ustavnom pravu od strane tijela državne vlasti ili pravnih osoba s javnim ovlastima.[28] Također, ustavnu tužbu u pravilu karakterizira njena supsidijarnost.[29] Mogućnost podnošenja ustavne tužbe mora se temeljiti na prethodno iskorištenim pravnim sredstvima. Iznimno, Ustavni sud može intervenirati i kada prethodno podnositelj nije iskoristio sva dopuštena pravna sredstva, a kada je to potrebno radi ozbiljne ugroze prava stranke koja bi se dogodila ne pokretanjem postupka pred Ustavnim sudom ili zbog propusta suda da u razumnom roku postupi (čl. 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske). Pravni teoretičari razlikuju apsolutnu i relativnu

[25] Čl. 29. Ustava RH
[26] Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine br. 99/1999, 29/2002, 49/2002 (dalje: UZUSRH)
[27] USRH, U-III-658/1995 od 4. listopada 2000.
[28] USRH, U-III-104/2001 od 4. listopada 2001.
[29]Arlović, Mato: *Međuodnos Ustavnog suda Republike Hrvatske i sudbene vlasti u Rebublici Hrvatskoj*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 52 No. 2, 2015., str. 392.

supsidijarnost. Apsolutna, s jedne strane, sprječava odlučivanje o predmetu za koji je postupak u tijeku dok relativna omogućava sudu da odlučuje kako o pravomoćnim tako i o nepravomoćnim sudskim odlukama.[30] Nadalje, predmet tužbe mora biti u području nadležnosti suda.

Iako postoji odvojenost Ustavnog suda od sudova u mreži sudbene vlasti može se uočiti njihova međusobna sinergija u postupanju. Ustavna tužba trebala bi se promatrati kao ultimativno pravno sredstvo. Od povrede prava pa do tužbe stoji dugačak put. Ako želimo pokazati učinkovitu pravnu zaštitu i djelotvorno pravosuđe moramo nastojati da se na nižim instancama rješavaju predmeti koji se oslanjaju na temeljna ustavna načela.

4.1. Osnova problema

Općenito, ustavnoj tužbi u sferi kaznenog procesnog prava kao institutu pravne zaštite osoba lišenih slobode trebalo je dosta vremena da zaživi u praksi. Početne sudske odluke bile su negativnog značenja po pitanju njihove slobode. Vremenski, sudska praksa može se prikazati u tri razdoblja razvitka.[31]

U prvom razdoblju, iznimno je bio mali broj podnesenih ustavnih tužbi i to iz dva razloga. Kao prvo, svijest o ustavnopravnoj zaštiti prava osoba lišenih slobode bila je izrazito niska. Ono što je dodatno pridonosilo tome jest stajalište sudaca koje su iznosili u svojim odlukama. Iako je Ustavom propisana mogućnost podnošenja ustavne tužbe kada je pravni put iscrpljen, suci su potonje odbacivali kao nedopuštene. Svoje stajalište su argumentirali činjenicom da se o pitanjima određivanja i produljivanja, po tadašnjoj važećoj terminologiji zakona, pritvora, može odlučivati ustavnom tužbom, no tek kada se postupak pred nadležnim tijelima završi.[32] Ustavni sud tumačio je iscrpljenost pravnog puta vrlo restriktivno, bez iznimke o kojoj je kategoriji ljudskih prava riječ. Čak i ako bi se naposljetku radilo o povredi, Ustavni sud smatrao je da ne postoji mogućnost podnošenja ustavne tužbe jer kazneni postupak nije završen. Osim navedenog, Ustavni sud odbacivao je ustavne tužbe koje su se odnosile na rješenja koja po

[30] Rodin, Siniša: *Osnovni parametri reforme Ustavnog zakona o Ustavnom sudu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, Vol. 48 No. 6, 1998., str. 661.–662.
[31] Graovac, Gregori: *Nadležnost Ustavnog suda Republike Hrvatske ratione materiae glede istražnozatvorskih ustavnih tužbi*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), Vol. 24 No. 1, 2017., str. 119-122.
[32] USRH, U-III-213/97 od 26. ožujka 1997.

pravnoj prirodi nisu odlučivala o biti, odnosno o *meritumu*, postupka.[33] Prethodno opisanu praksu, Ustavni sud revolucionarno mijenja što dovodi vremenski do drugog razdoblja razvoja prakse. Slijedom navedenog Ustavni sud dopušta podnošenje ustavne tužbe. Ustavni sud napominje da su sloboda i ljudsko dostojanstvo ustavnopravno zaštićene vrednote te da je svrha kaznenog postupka počinitelja kaznenog djela zakonito osuditi. Temelj promjene prijašnjeg stajališta nalazi se u odvojenosti ispitivanja, s jedne strane, zakonskih uvjeta i razloga pritvora, po tadašnjoj važećoj terminologiji zakona, te s druge strane, činjenica i okolnosti bitnih za donošenje odluke u postupku.[34] Još značajnija zaštita prava osoba lišenih slobode otvara vrata trećem razdoblju razvoju istražnozatvorske prakse. Zbog skromne pravne materije koja se odnosila na zaštitu prava pritvorenika na izdržavanju pritvora, Ustavni sud s aspekta primjene pravnih sredstva izjednačuje ih sa zaštitom prava zatvorenika.[35]

Istražnozatvorska osnova „opasnost uznemiravanja javnosti" u praksi je izazivala brojne polemike. Promatrajući njen razvoj, kao što je ranije izneseno, može se uočiti napuštanje njenog uskog tumačenja. Prema važećem zakonskom tekstu u čl. 123. st. 1. toč. 4. ZKP, istražni zatvor može se odrediti radi neometanog provođenja postupka za kazneno djelo za koje je predviđena sankcija dugotrajnog zatvora, pri čemu počinjenje kaznenog djela karakteriziraju okolnosti koje su posebno teške. Posebnu pažnju treba usmjeriti na težinu kaznenog djela te težinu posebnih okolnosti. Kao što će u nastavku biti prikazano prekretnicu u postupanju sudova i tumačenju spomenute osnove predstavljaju predmeti u kojima je Republika Hrvatska izgubila pred Europskim sudom za ljudska prava.

4.2. Ranija praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske

U odabranim presudama u nastavku, prikazat će se ustavnosudsko postupanje u pritvorskim, odnosno istražnozatvorskim predmetima, s analizom primjene osnove „opasnost uznemiravanja javnosti".

[33] USRH, U–III–642/1997 od 7. srpnja 1997.
[34] USRH, U–III–1162/1997 od 2. prosinca 1998.
[35] USRH, U-III-4182/2008 od 17. ožujka 2009., toč. 20.

4.2.1. Nedostatnost obrazloženja odluka o produljenju pritvaranja

Analiziranom prvom odlukom[36], protiv rješenja Županijskog suda u Rijeci podnosi se ustavna tužba. Naime, navedenim rješenjem odbijena je žalba podnositelja tužbe. Žalba se odnosila na rješenje istražnog suca kojim je pritvor bio produljen. U ustavnoj tužbi podnositelj je isticao povredu ustavnog prava na osobnu slobodu.

Dakle, zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela udruživanja za počinjenje kaznenih djela istražni sudac odredio je mjeru pritvora na osnovi opasnosti od ponavljanja djela te posebno teških okolnosti. S obzirom da je riječ o djelu u kojem je sudjelovalo više osumnjičenika, za nekolicinu njih određen je pritvor zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela zlouporabe opojnih droga. U povodu podnesene žalbe na određivanje pritvora, drugostupanjski sud postojanje posebno teških okolnosti povezuje s količinom nedopuštenih tvari te njihovoj imovinskoj vrijednosti, razdoblju vršenja kaznenog djela i strukturiranoj ulozi svakog od osumnjičenika. U ustavnoj tužbi, podnositelj je isticao nedostatnost razloga kao i obrazloženja lišavanja slobode te izostanak posebno teških okolnosti na kojima se temeljilo određivanje i produljenje mjere.[37] Također u odnosu na pritvorske razloge naglašava nepostojanje distinkcije među osumnjičenicima što je dovodilo do generalizacije u donošenju odluka. Navedeno je najviše dolazilo do izražaja pri produljenju pritvora pri čemu je ono bilo određivano jednako za sve osumnjičenike bez obzira što sam podnositelj tužbe nije bio osumnjičen za kazneno djelo zlouporabe opojnih droga. Ustavni sud u povodu tužbe utvrđuje da postupanje sudova nije protivno praksi Vrhovnog suda te da su dana obrazloženja valjana bez znakova sudske arbitrabilnosti.[38] Svoju odluku temeljio je samo pozivajući se na ranija rješenja. Konačno, utvrđuje da u konkretnom postupku nema povrede ustavnog prava.

U analizi druge odluke[39], ustavnu tužbu podnositelj podnosi protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Navedenim rješenjem odbijena je podnositeljeva žalba protiv rješenja Županijskog suda u Rijeci. U ustavnoj tužbi tvrdi da mu je povrijeđeno ustavno pravo na osobnu slobodu.

Naime, rješenjem Vrhovnog suda produljen je pritvor na osnovi opasnosti od ponavljanja kaznenog djela te posebno teških okolnosti protiv podnositelja ustavne tužbe nakon što je Županijski sud donio osuđujuću, još nepravomoćnu presudu protiv navedenog. U postupku pred

---

[36] USRH, U-III-64929/2009 od 14. siječnja 2010.
[37] *Ibid.*, toč. 2.
[38] *Ibid.*, toč. 5.
[39] USRH, U-III-4307/2004 od 25. studenog 2004.

Županijskim sudom utvrđeno je da je podnositelj ustavne tužbe počinio kazneno djelo zlouporabe opojnih droga. U tužbi, podnositelj u odnosu na osnovu posebno teških okolnosti počinjenja kaznenog djela smatra da pretpostavke za njenu primjenu ne egzistraju.[40] Smatra da način izvršenja djela, količina te činjenica da je droga prodana samo jednoj osobi koja je ujedno i konzument, kao okolnosti ne dovode do narušavanja zdravlja većeg broja populacije i same po sebi nisu posebno teške. Ustavni sud u odluci s obzirom na tužbeni navod napominje da se predmetno djelo nalazi u katalogu kaznenih djela za koje je moguće izricanje pritvora. Činjenicom da je zapriječena kazna za izvršeno djelo do dvanaest godina, Ustavni sud smatra dovoljnim upozorenjem na društvenu opasnost osumnjičenika. Nadalje ističe da težina okolnosti djela nije manja imajući u vidu da je nedopuštena tvar prodana jednoj osobi.[41] Stoga, Ustavni sud utvrđuje da u postupanju sudova nije došlo do povrede ustavnog prava na koju se pozivao podnositelj ustavne tužbe.

Naposljetku, spojenom analizom odluka[42], ustavne tužbe podnesene su protiv rješenja Županijskog suda u Požegi. Navedenim rješenjem s jedne strane, djelomično je preinačeno rješenje istražnog suca te s druge strane, produljen pritvor. Podnositelji ističu povredu konvencijskog i ustavnog prava na slobodu.

Naime, istražni sudac protiv podnositelja ustavne tužbe zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela zlouporabe u gospodarskom poslovanju, poticanjem, te produljenog kaznenog djela krivotvorenja službene isprave, poticanjem, određuje pritvor zbog opasnosti od ponavljanja kaznenog djela te posebno teških okolnosti počinjenja u trajanju od jednog mjeseca. Također, istim rješenjem, po istoj osnovi i u istom razdoblju, istražni sudac određuje pritvor protiv podnositeljice tužbe zbog sumnje u počinjenje produljenog kaznenog djela zlouporabe u gospodarskom poslovanju te produljenog kaznenog djela krivotvorenja službene isprave, poticanjem. Nakon isteka jednomjesečnog roka, rješenjem kojeg potvrđuje Vrhovni sud, mjera se produljuje za dva mjeseca. Duže vremensko razdoblje kroz koje su činjena kaznena djela, količina stečene nedopuštene imovinske koristi te oštećenje u ekonomskom smislu županije okolnosti su na kojima istražni sudac temelji pritvorsku osnovu posebno teških okolnosti. Nakon preinačavanja rješenja, Županijski sud još je jednom ponovio prethodno izneseno. Podnositeljica u ustavnoj tužbi ističe reproduciranje i pozivanje na iste razloge pri produljenju pritvora.[43] Uz to, samo postojanje osnovane sumnje kao opće pretpostavke ne može biti

[40] *Ibid*., toč. 2.
[41] *Ibid.*, toč. 4.
[42] USRH, U-III-4213/2006 i U-III-4214/2006, od 24. siječnja 2007.
[43] *Ibid*., toč. 2.

dostatno za određivanje pritvora jer pri tome moraju biti ispunjene i neke od posebnih pretpostavki. S druge strane, podnositelj ustavne tužbe naglašava izostanak sučevog obrazloženja nužnosti daljnjeg produljenja pritvora s obzirom na postojanje javnog interesa.[44] Valjanost pritvorske osnove osporava pozivanjem na ono što je sud u toku postupka konstatirao. Naime, prema odluci suda količinu imovinske koristi potrebno je u tijeku postupka utvrditi što kao neutvrđena okolnost prema podnositelju tužbe ne može biti dostatan razlog za produljenje pritvora. Ustavni sud u odluci pozvao se na utvrđenja Županijskog suda bez daljnjeg obrazloženja te utvrdio da nije učinjena povreda na koju su se pozivali podnositelji.[45]

[44] *Ibid.*
[45] *Ibid*., toč. 5.

5. PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Primarna funkcija Europskog suda za ljudska prava jest nadziranje i osiguranje primjene same Konvencije od strane država stranaka. Glavni mehanizam provedbe ciljeva Konvencije su presude Suda koje uz Konvenciju čine konvencijsko pravo. Presude nemaju obvezujući učinak u smislu ukidanja akata državne vlasti, već se njima može konstatirati povreda prava koje je subjektima priznato Konvencijom.[46]

Efekti donesene presude djeluju višestrano. Interno, u odnosu na državu protiv koje je postupak bio pokrenut, Sud presudom može naložiti provedbu reformi postojećeg, nezadovoljavajućeg administrativnog ili pravnog sustava. Najčešće se to ogleda u izmjeni normatinog okvira, sudske prakse i u unapređenju pravosuđa.[47] Jedna od mjera koja se također može izreći jest isplata pravične naknade za pretrpljenu povredu.[48] Tumačenjem odredbi Konvencije, njeni sastavljači opredijelili su se za *inter partes* učinak, koji znači da se stranke spora podvrgavaju konačnoj presudi.[49] Podvrgavanje presudi Suda za rezultat ima obvezu izvršavanja presude. Za državu stranku to znači prestati s daljnjom povredom, omogućiti uspostaviti stanje koje je bilo prije utvrđene povrede te osigurati da do navedene povrede više ne dođe prema nikome.[50] Eksterno, prema drugim državama strankama Konvencije, presude imaju *erga omnes* učinak. Spomenuti učinak svakoj državi daje mogućnost pravovremene prevencije vlastitog sustava. Naime, utvrđena povreda konvencijskog prava učinjena od strane neke države stranke daje drugima šansu da bez intervencije Suda unaprijed usklade svoj sustav sa Konvencijom.[51] Navedeni *erga omnes* učinak sve više dobiva priznanje od strane pravne struke što je prepoznato i kroz praksu Europskog suda za ljudska prava. On u više navrata ističe pozivanje na ranije odluke kao primjer dobre prakse od koje odstupa samo u prijeko potrebnim izmijenjenim društvenim okolnostima.[52]

---

[46] Omejec, Jasna: *Vijeće Europe i Europska Unija – institucionalni i pravni okvir*, Novi Informator, Zagreb 2007. god., str. 248.

[47] VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava, Zagreb, dostupno na: https://uredzastupnika.gov.hr/izvrsenje-presuda-europskog-suda-za-ljudska-prava/138 (21. rujna 2024.)

[48] (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine- Međunarodni ugovori br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010, 13/2017, čl. 41. (dalje: Konvencija)

[49] Čl. 46. st. 1. Konvencije

[50] Trgovac, Sanja; Grbavac, Sidonija; Markovic, Sandra: *Ustavnosudski pogled na izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 1, 2018., str. 638.

[51] Dananić, Domagoj: *Zašto RH pred europskim sudom za ljudska prava gubi sporove o pritvoru /istražnom zatvoru?*, Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 50. No. 100., 2016., str. 72.- 73.

[52] Burić, Zoran: *Obveza izvršenja konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava - u povodu odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III/3304/2011 od 23. siječnja 2013*, Zagrebačka pravna revija, Vol. 2 No. 1, 2013., str. 110.- 111.

Osnovanost zahtjeva podnesenog pred Europskim sudom za ljudska prava mora se ispitati s obzirom na konkretne okolnosti slučaja. Rezultat ispitivanja osnovanosti može dovesti s jedne strane, do prihvaćanja zahtjeva, ili s druge strane, do odbijanja zahtjeva. Svako odbijanje mora se temeljiti na valjanim i dostatnim obrazloženjima zbog čega se može očekivati da država neće izbjegavati obvezu izvršenja presude. Uz izvršavanje presuda naglašena je, između ostalog, i obveza daljnjeg razvoja prakse u svjetlu međunarodnopravnih standarda usklađenih s praksom Europskog suda za ljudska prava.[53] Sudu se mogu podnijeti dvije vrste zahtjeva, međudržavni i individualni.[54] S aspekta kaznenog procesnog prava, detaljnije će se razraditi potonji zahtjev.

Normativno određeni zakonski okvir istražnog zatvora u odnosu na osnovu „opasnost uznemiravanja javnosti", premda zadovoljava opće standarde, zbog nedovoljnog sudskog tumačenja ostavlja dojam nepoznate osnove. Važan utjecaj na razvoj istražnozatvorske prakse ima Europski sud za ljudska prava. On u svojim presudama postavlja standarde određivanja istražnog zatvora kao i opravdanosti produljenja.[55] Njegov utjecaj očituje se i u poduzetim intervencijama u zakonodavstvo. Pozamašan broj odluka dovodile su do hitne izmjene postojećeg zakona zbog grubog kršenja i neujednačene zaštite prava osoba lišenih slobode.

5.1. Značaj članka 5. Konvencije

Člankom 5. Konvencije proklamira se pravo na slobodu i sigurnost. S aspekta zaštite prava osoba lišenih slobode, navedeni članak predstavlja jedan od krucijalnih temelja zaštite prava. Pravo za kojim se od začetaka ljudske civilizacije težilo jest sloboda. Načelno, svatko je slobodan i sloboda mu ne smije biti ograničena niti oduzeta. Međutim, postoje situacije u kojima je prijeko potrebno intervenirati. Tako stavak prvi (čl. 5. st. 1. Konvencije) kroz svojih šest točaka taksativno navodi slučajeve u kojima je moguće nekoga lišiti slobode. S aspekta određivanja pritvora ključna je točka „c". Naime, lišavanje je opravdano kada je riječ o uhićenju ili pritvaranju radi, s jedne strane, dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti zbog osnovane sumnje da je počinjeno kazneno djelo te s druge strane, kada se može očekivati da je to potrebno zbog sprječavanja izvršenja kaznenog djela ili bijega nakon počinjenoga.[56] Analizom konvencijske

[53] USRH, U-III-3304/2011 od 23. siječnja 2013., toč. 32.
[54] Vlahović, Stjepan; Galović, Romina: *Izvršavanje istražnog zatvora: normativni okvir i praksa u svjetlu zaštite temeljnih ljudskih prava*, Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 47 No. 94, 2013., str. 56.
[55] Bitanga, Marijan; Bilušić, Ivana, *op. cit.* bilj. 9., str. 248.
[56] Čl. 5. st. 1. toč. c) Konvecije

točke c) mogu se uočiti istražnozatvorski elementi. Prvi od njih je stupanj sumnje koji je potreban da bi se uopće moglo uzeti u obzir razmatranje istražnog zatvora, kao mjere osiguranja prisutnosti okrivljenika. Daljnjim tumačenjem točke c), mogu se prepoznati istražnozatvorske osnove koje su propisane i domaćim zakonodavstvom. S jedne strane, u pogledu sprječavanja izvršenja kaznenog djela riječ je o iteracijskoj opasnosti, te s druge strane, u pogledu sprječavanja bijega riječ je o opasnosti od bijega. Samo za sebe to nije dostatno, već je potrebno udovoljiti i uvjetu zakonitosti. Šire tumačeći, tendencija odredbe jest spriječavanje samovolje onih koji imaju ovlast odlučiti o tuđoj slobodi. Samovolja u postupanju ograničava se drugim stavkom (čl. 5. st. 2. Konvencije). Uhićenika se ne smije ostaviti u neznanju, već ga se mora informirati o razlozima uhićenja kao i o optužbama. Informiranje mora uslijediti što prije nakon lišavanja slobode te na uhićeniku razumljivom jeziku.[57]

Slijedeći, treći stavak (čl. 5. st. 3. Konvencije) sastoji se od tri komponente. Prva jest dovođenje uhićenika ili pritvorenika pred sudbeno tijelo u najkraćem roku. Osoba lišena slobode u ostvarivanju navedenog prava zapravo ima pasivan položaj jer je riječ o obvezi države koju ona izvršava automatizmom. Slijedeću komponentu čini suđenje u razumnom roku. Ukoliko nisu ispunjeni zakonski uvjeti za lišavanje slobode, osoba će biti puštena na slobodu do suđenja. Razuman rok kao pravni standard utvrđuje se *in concreto,* s obzirom na okolnosti svakog pojedinog slučaja. Bez obzira na složenost postupka, Europski sud za ljudska prava kroz judikaturu oblikovao je potrebnu revnost kao načelo u postupanju. Nju je prihvatio i zakonodavac kada je riječ o rješavanju pitanja istražnog zatvora. Kroz posljednju komponentu izvire načelo razmjernosti. Prepoznavši pritvaranje kao najrestriktivniju mjeru, Konvencija otvara put primjeni blaže mjere kojom će se moći ostvariti ista svrha. Svrha koja se želi postići jest osiguranje pristupanja suđenju, a alternativna mjera s kojom se to želi postići jest jamstvo.

Četvrti stavak (čl. 5. st. 4. Konvencije) omogućava osobi lišenoj slobode preispitivanje zakonitosti odluke u sudskom postupku. Ako se u toku postupka utvrdi nezakonito uhićenje ili pritvaranje, osoba će se pustiti na slobodu. Svatko kome je povrijeđeno koje od prava predviđeno ranijim stavcima, ima pravo na odštetu.

5.2. Predmeti protiv Republike Hrvatske

[57] Čl. 5. st. 1. toč. d) Konvecije

U nastavku analizirat će se judikatura Europskog suda za ljudska prava u predmetima protiv Republike Hrvatske značajnima za tumačenje istražnozatvorske osnove opasnosti uznemiravanja javnosti.

5.2.1. Orban

5.2.1.1. Prikaz predmeta

U ovom predmetu[58], postupak pred Europskim sudom za ljudska prava pokreće gospodin Orban, hrvatski državljanin, protiv Republike Hrvatske nakon što je neuspješno pravnu zaštitu pokušao ostvariti unutar nacionalnog poretka.

Dana 21. ožujka 2011. godine istražni sudac Županijskog suda pokrenuo je istragu protiv spomenutog te još četiri fizičke osobe i dvije tvrtke zbog sumnje na počinjenje kaznenog djela zlouporabe ovlasti i položaja, prijevaru, krivotvorenje službenih isprava i povredu obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga. Gospodinu Orbanu, istražni sudac izrekao je mjeru istražnog zatvora po dvjema osnovama: zbog opasnosti od utjecaja na svjedoke te zbog posebno teških okolnosti djela. Dana 22. ožujka, Orban biva lišen slobode. Na odluku o lišenju slobode ulažio je žalbu, no bez uspjeha te nakon isteka mjesečnog roka sud mjeru prolongira na osnovi posebno teških okolnosti djela. U dva navrata sud produljuje mjeru, a podnesene žalbe se odbijaju kao neosnovane. U rujnu 2011., nadležno Državno odvjetništvo podnijelo je optužnicu nadležnome sudu zbog zlouporabe položaja i ovlasti. Nadležni sud produljio je mjeru na temelju iste osnove zbog čega se Orban žalio, ali ovaj put drugostupanjskom sudu. Drugostupanjski sud zauzeo je isto stajalište kao i prvostupanjski te odbija žalbu kao neosnovanu. Postupak je dalje tekao s produljivanjem mjere. Kao posljednje pravno sredstvo zaštite unutar nacionalnog pravnog poretka bila mu je dostupna ustavna tužba koja je odbijena. Dana 9. studenog 2012. pušten je na slobodu. Iscrpljivanjem svih dostupnih pravnih sredstva, postupak nastavlja podnošenjem zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava.

Podrobnije, Zakon o kaznenom postupku (čl. 102. st. 1. toč. 4.) propisivao je određivanje pritvora zbog opasnosti od uznemiravanja javnosti uz katalog kaznenih djela koja su se dovodila u vezu s uznemirenom javnošću s obzirom na posebno teške okolnosti pod kojima je djelo izvršeno.[59] Kao posebne teške okolnosti sud je detektirao dvije činjenice. Prvo, količinu stečene

[58] *Orban protiv Hrvatske*, br. 56111/12, 19. prosinca 2013.
[59] Zakon o kaznenom postupku, Narodne Novine br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002, 115/2006 (dalje: ZKP/06)

imovinske koristi s obzirom na ovlaštenje sklapanja ugovora s drugim subjektima. Kroz stanovito vremensko razdoblje poslovanja, utvrdilo se da je nezakonitim poslovanjem pribavljeno čak 36.606.101,28 kuna i 6.258.895,02 kuna. Kao druga činjenica jest količina učinjene štete. Gospodin Orban zajedno je s drugim okrivljenicima oštećenika oštetio za 6.258.895,02 kuna. Povredu ekonomskih interesa države smatrao je sud ključnim čimbenikom stvaranja visoke razine javnog interesa te zabrinutosti. Pogrešna praksa hrvatskih sudova u produživanju mjere bila je osnova obrane u podnošenju žalbi. Smatrali su nedopuštenim da se pritvor stalno produljuje na istoj osnovi, kao što su činili, s obzirom na drukčiju ustanovljenu praksu Europskog suda za ljudska prava. Zbog nemogućnosti ostvarivanja pravne zaštite pred sudovima koji su vodili postupak, zaštita je potražena od Ustavnog suda. U ustavnoj tužbi tražilo se utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku te prava na slobodu tvrdeći da razlozi za pritvaranje nisu dostatni niti mjerodavni. Krajnje sredstvo zaštite bilo je podnošenje zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava. U zahtjevu je isticana povreda konvencijskog prava na slobodu i sigurnost te prava na pravično suđenje.

5.2.1.2. Očitovanje podnositelja zahtjeva

Gospodin Orban istražnozatvorsku osnovu „opasnost uznemiravanja javnosti" osporavao je zbog razloga na kojima se temeljila. Također, spornim je smatrao duljinu trajanja istražnog zatvora.[60] Imovinska korist kao posebno teška okolnost bila je sporna jer se tokom cijeloga postupka nije mogla utvrditi u cijelosti te je uz navedeno bila jedini razlog zbog kojeg je lišavanje slobode bilo određeno.[61] Dodatna opstrukcija postupka činila se nepažnjom suda koji je igonorirao činjenicu nemogućnosti sudjelovanja drugih okrivljenika u postupku zbog njegovog zdravstvenog stanja što je produljivalo postupak u kojem nije bilo pomaka.

5.2.1.3. Tumačenje istražnozatvorske osnove „opasnost uznemiravanja javnosti" Europskog suda za ljudska prava

U pogledu dostatnosti i mjerodavnosti razloga za produljenje istražnog zatvora zbog posebno teških okolnosti počinjenja djela, Sud ističe pozivajući se na raniju praksu da oni ne smiju biti opći i apstraktni, već snagom uvjerljivosti nacionalni sudovi bi ih trebali prikazati

[60] *Orban protiv Hrvatske, op. cit.*, bilj. 58, para. 46
[61] *Ibid.*

specifičnim za konkretan slučaj.[62] U prvom rješenju, kojim je bilo odlučeno o lišavanju slobode, Sud nalazi da su istražnozatvorski razlozi potkrijepljeni dostatnim obrazloženjem. Produljivanjem mjere, dostatnost i mjerodavnost kao kriterij moraju se ojačati posebnom pozornošću nacionalih sudova. U rješenjima kojima je pritvor bio produljivan Sud uočava pasivano postupanje. Svako produljivanje temeljilo se na istoj osnovi bez podrobnijeg obrazloženja navodeći iste razloge kao i formulacije. Postojanje jednog razloga ne može biti dostatno za održavanje mjere na snazi. Propust u ulaganju posebne pozornosti pri odlučivanju o produljenju pritvora razvidan je u činjenici ignoriranja razmatranja alternativnih mjera budući da su pritvorski razlozi postali nedostatni.[63]

Vezu između javnoga reda i uznemiravanja javnosti, s jedne strane, te zadržavanja u pritvoru, s druge strane, nacionalni sud je ostavio neobjašnjenu. U postupku pred domaćim sudovima nije argumentirano što bi predstavljalo uznemiravanje niti je li gospodin Orban predstavljao opasnost.[64] Samo puko navođenje činjenica koje idu u prilog uznemiravanja javnosti, bez valjanog objašnjenja, ne može biti dostatno da bi se nekoga pritvorilo. Svako upućivanje na zaštitu javnog reda kao i uznemiravanja javnosti mora se potkrijepiti valjanom argumentacijom iz koje će jasno biti vidljiva potreba pritvaranja, pri čemu interes javnosti za lišavanje slobode mora biti jači od zaštite prava na slobodu pojedinca.[65]

5.2.2. Šoš

5.2.2.1. Prikaz predmeta

U ovome predmetu[66], podnositelj zahtjeva, hrvatski državljanin gospodin Šoš, pokrenuo je postupak pred Europskim sudom za ljudska prava protiv Republike Hrvatske.

Postupak pred domaćim pravosudnim tijelima započeo je 19. svibnja 2011. godine, podnošenjem kaznene prijave protiv spomenutoga. Naime, na temelju prijave Policijskog nacionalnog ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta Državno odvjetništvo pokrenuo je istragu protiv Šoša te još devet osumnjičenika. Zbog opsežnosti istražnih radnji koje su se sastojale od ispitivanja svjedoka, vještačenja te međunarodne pomoći u pribavljanju dokaza, Glavni državni odvjetnik produljio je istragu za šest mjeseci. Nakon provedenih radnji

[62] *Ibid.*, para. 51
[63] *Ibid.*, para. 60
[64] *Ibid.*, para. 61
[65] *Ibid.*, para. 48
[66] *Šoš protiv Hrvatske*, br. 26211/13, 1. prosinca 2015.

državno odvjetništvo podignuo je optužnicu zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela neovlašenog prometa drogama. Smatralo se da je u počinjenju navedenog djela gospodin Šoš imao ulogu posrednika u komunikaciji između ostalih osumnjičenika. Lišavanje slobode podnositelja zahtjeva započelo je 20. svibnja, određivanjem četrdesetosmosatnog zadržavanja u pritvoru koje se nastavlja određivanjem istražnog zatvora narednog dana. Istražni zatvor određen je se zbog opasnosti od utjecaja na svjedoke, opasnosti od ponavljanja kaznenog djela te težine optužbi. Na odluku podnio je žalbu ističući svoj beznačajni položaj među okrivljenicima. Izvanraspravno vijeće Županijskog suda odbilo je žalbu. Daljnje zadržavanje temeljilo se na višestrukom produljivanju mjere sve do 19. studenog 2013. godine kada ističe najdulji zakonski rok zadržavanja. Dana 18. kolovoza 2011. godine, nakon što su ispitani relevantni svjedoci, sudac istrage produljio je istražni zatvor zbog opasnosti od ponavljanja kaznenog djela te težina optužbi. Težina optužbi kao istražnozatvorska osnova za sud prestaje biti relevantna izmjenama Kaznenog zakona, 20. veljače 2013. godine.

Zakon o kaznenom postupku (čl. 123. st. 1. toč. 4.) predviđao je mogućnost određivanja istražnog zatvora radi potrebe zaštite neometane provedbe postupka u odnosu na kaznena djela za koje je zapriječena dugotrajna kazna zatvora s obzirom na posebno teške oklonosti djela.[67] Posebne okolnosti, prema utvrđenju suda, koje nadilaze uobičajene prilikom izvršenja kaznenih djela odnosile su se na opseg, količinu, pripremljenost te kontinuiranost. Tokom istrage utvrđeno je da je Šoš zajedno s ostalim okrivljenicima prokrijumčario više od sedamsto kilograma kokaina. Posebno uznemirujuća činjenica jest količina zasebnih doza koja se može dobiti od navedenog te time ugroziti zdravlje drugih. Sud je kao neizostavnu sastavnicu posebno teških okolnosti isticao spremnost te organiziranost na širem području. Zapanjujuća činjenica bila je distribucija na području Južne Amerike.

Šoš je u žalbama kojima je nastojao pobiti rješenja o istražnome zatvoru isticao svoj marginalizirani položaj pri počinjenju djela, raniju neosuđivanost te trenutni radnopravni status. Smatrao je da s obzirom na iznesene činjenice trenutačna mjera treba biti zamijenjena blažom te je u jednoj od žalbi tražio zamjenu mjere istražnog zatvora s mjerom istražnog zatvora u domu koja mu je odbijena. Ustavnom sudu, u dva navrata, obraća se radi nepostignute pravne zaštite. U prvoj ustavnoj tužbi tvrdio je da Županijski sud proizvoljno produljuje mjeru bez pravno opravdanih razloga te zanemaruje njegov minimalistički utjecaj u počinjenju kaznenog djela, dok u drugoj ukazuje na stalno korištenje istih sintagmi i izričaja. Ustavni sud potvrđujući

[67] Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013 (dalje: ZKP/13)

obrazloženja Županijskog suda odbio je tužbe. Koristeći se pravima koja proizlaze iz Konvencije, Šoš podnosi zahtjev Europskom sudu za ljudska prava. U njemu je istaknuo povredu konvencijskog prava na slobodu i sigurnost.

5.2.2.2. Očitovanje podnositelja zahtjeva

Podnositelj zahtjeva negirao je postojanje istražnozatvorskih razloga koji moraju biti dostatni i mjerodavni.[68] U daljnjem postupku produljenja mjere, smatrao je da su standardi mjerodavnosti i dostatnosti razloga osujećeni stalnim ponavljanjem istih fraza. Štoviše, posebne okolnosti djela ostale su puko slovo na papiru bez obrazloženja i ispitivanja njihove opstojnosti u toku postupka. Revnost postupanja narušena je već samom uskratom razmatranja primjene blaže mjere. Nastavno navedenome, mjera istražnog zatvora zbog duljine i nepredvidljivosti trajanja izgubila je svrhu te se pretvorila u kaznu izdržavanja zatvora.[69]

5.2.2.3. Tumačenje istražnozatvorske osnove „opasnost uznemiravanja javnosti" Europskog suda za ljudska prava

Sud povredu navedenih prava ispituje kroz opća načela kojima se vodi u toku postupka, a koji su od neophodne važnosti za zaštitu od arbitrarnosti i nezakonitog lišavanja slobode. Prvo od njih jest legitimnost pritvaranja. Razlozi koje nacionalni sudovi moraju iznijeti, a koji će ići u prilog lišavanja slobode moraju pravnom snagom biti jači od onih za puštanje na slobodu.[70] Na početku postupka Sud smatra da su tvrdnje nacionalnog suda bile pravno uvjerljive za primjenu mjere. Međutim, protekom vremena okolnosti djela ne mogu imati isto značenje kao u trenu pritvaranja. Sama činjenica da je neko kazneno djelo kvalificirano kao teško ne može biti dostatna za produljivanje.[71] Zbog stanja javnosti nakon počinjenja kaznenog djela i posebne težine, Sud prihvaća određivanje istražnog zatvora s obzirom na težinu optužbi.[72] Uvažavajući specifičnost osnove, istražnozatvorski razlozi moraju ispuniti uvjete dostatnosti i mjerodavnosti. Navedeno će se smatrati prihvaćenim ukoliko bi puštanje na slobodu ispunilo zahtjev uznemiravanja javnosti. Sve dok zahtjev bude zakonito ispunjen pritvaranje je opravdano. Međutim, kriterij zakonitosti sam za sebe nije dostatan za dulje lišavanje slobode.

---

[68] *Šoš protiv Republike Hrvatske, op. cit.*, bilj. 66, para. 75
[69] *Ibid.*, para. 76
[70] *Ibid.*, para. 81
[71] *Ibid.*, para. 92
[72] *Ibid.*, para. 93

Posebno problematičnim ističe Sud, s jedne strane, činjenicu neobrazlaganja u čemu se sastoji opasnost za javnost boravkom okrivljenika na slobodi te s druge strane, neobrazlaganje predstavlja li okrivljenik uopće opasnost s obzirom na optužbe, kao i njegovu ulogu u počinjenju djela.[73] Unatoč postavljanju zahtjeva okrivljenika za ispitivanje svrhe mjere istražnog zatvora te primjene blaže, nacionalni sudovi propustili su ispuniti standard revnosti u postupanju budući da su odbili odnosno zanemarili podnositeljev zahtjev.

5.2.3. Perica Oreb

5.2.3.1. Prikaz predmeta

U ovome predmetu[74], postupak pred Europskim sudom za ljudska prava pokrenuo je Perica Oreb, hrvatski državljanin, protiv Republike Hrvatske.

Postupak u Republici Hrvatskoj započeo je 1. kolovoza 2008. godine pokretanjem istrage. Istragu je pokrenuo istražni sudac Županijskog suda u Splitu protiv Perice Oreba i sedamnaestero ostalih osumnjičenika zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela udruživanja radi raspačavanja heroina i kokaina. Istoga dana, istražni sudac svim osumnjičenicima odredio je mjeru pritvora zbog opasnosti od bijega, opasnosti od ponavljanja kaznenog djela te težina optužbi. Jedna od istražnih radnji koja se provela jest psihijatrijsko vještačenje kako bi se ispitalo njihovo stanje svijesti pri počinjenju kaznenog djela te je li riječ o ovisnicima. U odnosu na osumnjičenog Oreba, nalaz i mišljenje dokazali su da je riječ o dugogodišnjem ovisniku koji je unatoč liječenju ponovno započeo s konzumacijom droge. Na temelju rezultata istrage, Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) podignuo je optužnicu zbog udruživanja radi raspačavanja heroina i kokaina u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini u vremenskom periodu od 10. siječnja do 30. srpnja 2008., no Vrhovni sud zahtjevao je provođenje dodatnih radnji. USKOK ponovno podiže optužnicu nakon prikupljenih prijepisa telefonskih razgovora koje je snimala policija. U odnosu na dodatno prikupljene dokaze, Oreb je zahtijevao njihovo izdvajanje iz spisa, ali njegov zahtjev Vrhovni sud je odbio. Prva rasprava koja je ujedno bila odgođena zbog izostanka dvoje okrivljenih trebala se održati 26. travnja 2010. godine. Od tada se održalo pet rasprava te je na potonjoj, među ostalim, okrivljenik Oreb priznao krivnju. Dana 20. rujna 2010. godine presudom je proglašen krivim i određena mu je bila kazna zatvora u trajanju od tri godine. Istovremeno, dotadašnji pritvor se ukinuo.

---

[73] *Ibid.*, para. 94
[74] *Perica Oreb protiv Hrvatske*, br. 20824/09, 31. listopada 2013.

U odnosu na određene istražnozatvorske osnove, istražni sudac kao razloge naveo je organiziranost, spremnost u počinjenju, količinu te vrstu tvari, radnopravni te imovinski status kao i raniju osuđivanost. Na temelju prve podnesene žalbe, istražni sudac zaključio je da razlozi za pritvor na osnovi opasnosti od bijega više pravno ne postoje što znači da se daljnje lišavanje slobode temeljilo na opasnosti od ponavljanja kaznenog djela i težini optužbi. Težina optužbi koja se dovodi u vezu s posebno teškim okolnostima sastojala se od nekoliko segmenata. Prvi od njih jest način počinjenja djela djelovanjem u organiziranim skupinama. Štoviše, dobra koordinacija u skupini omogućila je kroz duži period veliku količinu nelegalnih tvari u prometu. Kada je riječ o količini i široj dostupnosti postoji bojazan da bi se time ugrozilo zdravlje drugih. U obrani, Oreb je isticao poznanstvo samo s jednim osumnjičenikom što isključuje mogućnost organiziranog djelovanja. Također, svoju irelevantnu ulogu isticao je činjenicom da kod njega nisu pronađene stvari koje su omogućavale aktivno sudjelovanje u nelegalnoj prodaji. Tvrdio je da nikad ranije nije osuđivan za prodaju već za uživanje nelegalnih tvari, ali pri tome ne znači da je ujedno ovisnik. Osim odbacivanja optužbi isticao je nerazmatranje blaže mjere od pritvora. Višestruko podnesene žalbe protiv rješenja o produljenju pritvora, Županijski i Vrhovni sud odbijali su kao neosnovane ponavljajući obrazloženja prijašnjih odluka. U pokušaju ishođenja zaštite od Ustavnog suda podnositelj ostaje neuspješan, jer su ustavne tužbe odbacivane kao nedopuštene zbog donošenja, u međuvremenu, novog rješenja o produljenju mjere. Daljnji korak u ostvarivanju zaštite, izvan nacionalnog okvira, bilo je podnošenje zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava.

5.2.3.2. Očitovanje podnositelja zahtjeva

Podnositelj zahtjeva, kao i u žalbama pred nacionalnim sudbenim tijelima, isticao je nedostatnost i nemjerodavnost razloga na kojima se temeljila odluka o njegovom lišavanju slobode. Pogrešnim vrednovanjem prikupljenih dokaza smatrao je da je postupak u odnosu na njega neopravdano prešao granice razumnog trajanja. Ne razmatranje alternativne, blaže mjere rezultat je izostanka posebne pozornosti nacionalnog suda.[75]

5.2.3.3. Tumačenje istražnozatvorske osnove „opasnost uznemiravanja javnosti" Europskog suda za ljudska prava

[75] *Ibid*., para. 93

Razumno trajanje mjere, mjerodavnost i dostatnost razloga te revnost nacionalnog suda u postupanju indikatori su, ističe Europski sud za ljudska prava, dosljedne primjene istražnozatvorske osnove u praksi.[76] Standard razumnog trajanja pritvora oblikuje se za svaki predmet posebno s obzirom na njegove specifičnosti. Unatoč pretpostavci nedužnosti i pravilima poštivanja slobode, produljivanje mjere istražnog zatvora omogućeno je, ali samo ukoliko postoji jači zahtjev javnog interesa. Pri odlučivanju, nacionalni sudovi moraju argumentirano odvagnuti između onih razloga koji idu u prilog puštanja na slobodu i onih koji idu u prilog lišenja osobne slobode. Da bi dulje pritvaranje bilo legitimno, jer protekom vremena osnovana sumnja prestaje biti dostatna, razlozi na kojima se ono temelji moraju zadovoljiti uvjete dostatnosti i mjerodavnosti. Bez tih uvjeta ne može postojati niti revno postupanje nacionalnih sudova. U konkretnom slučaju, Sud pozivajući se na raniju praksu upozorava da težina optužbi kao i težina kazne, ne mogu biti dovoljan razlog produljivanja pritvora.[77] Ignoriranjem konkretnih činjenica i blažih mjera povreda prava podnositelja zahtjeva učinjena je neprestanim produljivanjem pritvora na osnovi posebno teških okolnosti počinjenja djela, koristeći se stereotipnim izrazima.[78] Javna uznemirenost na koju su se pozivali domaći sudovi ostaje neobrazložena. Iako je konvencijski prihvaćeno privremeno pritvaranje zbog reakcije javnosti i težine okolnosti, nacionalni sudovi nisu ispitali svrhu kontinuiranog pritvaranja na toj osnovi, kao ni činjenicu predstavlja li podnositelj zahtjeva opasnost za javnost. Sud dopušta primjenu osnove javne uznemirenosti ukoliko domaći zakon omogućava njenu primjenu. Međutim, u slučaju Oreb, Sud nalazi da nacionalno kazneno zakonodavstvo uznemiravanje javnosti koje je rezultat počinjenog kaznenog djela kao pritvorsku osnovu nije propisao.[79] Razlozi na kojima se neprestano produljivala mjera učinjeni su nedostatnim zanemarujući konkretizaciju činjenica kao i primjenu blaže mjere. Izostankom dostatnosti kao uzročno posljedična veza izostaje revno postupanje nacionalnog suda.

5.2.4. Trifković

5.2.4.1. Prikaz predmeta

[76] *Ibid.*, para. 107-109
[77] *Ibid.*, para. 111
[78] *Ibid.*, para. 115
[79] *Ibid.*, para. 117-118

U ovom predmetu[80], Milan Trifković, hrvatski državljanin, 12. lipnja 2009. godine pokrenuo je postupak pred Europskim sudom za ljudska prava protiv Republike Hrvatske.

Dana 22. studenog 2006. godine Trifković biva uhićen zbog sumnje u distribuciju heroina. Idućeg dana određeno mu je četrdesetosmo satno zadržavanje, a 24. studenog zbog opasnosti od ponavljanja kaznenog djela i težini optužbi određen mu je pritvor. Istražni sudac Županijskog suda u Splitu istoga dana pokrenuo je istragu protiv Trifkovića i još dvadeset drugih osoba. U vremenskom razdoblju od 2003. do studenog 2006. navedeni se sumnjiče da su distribuirali heroin na području Dubrovnika i otoka Korčule. Radi prikupljanja što više dokaza, istražni sudac provodio je brojne istražne radnje. Među njima obavljeno je vještačenje te je na temelju nalaza i mišljenja vještaka utvrđeno da podnositelj zahtjeva nije ovisnik o drogi unatoč činjenici kratkotrajnog konzumiranja. Zbog nedostataka dokaza predsjednik Županijskog suda višestruko je proširivao istragu. Konačno, 15. studenog 2007. godine Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta podignuo je optužnicu, između ostalog, protiv podnositelja zahtjeva zbog udruživanja radi prodaje heroina u spomenutom razdoblju i teritoriju. Radi utvrđenih postupovnih i materijalnih nedostataka optužnice Županijski sud ju je vratio Državnom odvjetništvu na ispravak. Nedugo nakon toga, izmijenjena optužnica dostavljena je bila sudu s istim navodima. Podnositelj zahtjeva ponovno je isticao nedostatke, međutim ovaj put sud je odbio prigovor. Na prvom održanom ročištu podnositelj zahtjeva izjasnio se nevinim. Zbog opsežnosti postupka, ročišta su se održavala sve do 24. svibnja 2010. godine kada je na zakazanom ročištu Županijski sud proglasio podnositelja zahtjeva krivim te ga kaznio kaznom zatvora u trajanju od tri godine i šest mjeseci. Protiv navedene odluke podnesena je bila žalba Vrhovnom sudu.

Uporište za određivanje istražnog zatvora na temelju težine optužbe, kao istražnozatvorske osnove, pronalazi se u pripadnosti počinjenog kaznenog djela u skupinu djela za koje Zakon o kaznenom postupku iz 2003. godine u čl. 102. st. 1. toč. 4. predviđa određivanje pritvora. Riječ je o katalogu kaznenih djela, za koje je predviđena kazna zatvora od dvadeset godina ili teža. Osim navedenog, mogućnost određivanja pritvora po toj osnovi realizira se činjenicom postojanja posebno teških okolnosti djela. Posebno teške okolnosti koje je istražni sudac smatrao relevantnima su količina nelegalnih tvari, razdoblje i širina distribucije te ugroza zdravlja drugih ljudi. U rješenjima kojima se pritvor produljivao, uz navedeno, isticala se i činjenica zločinačkog udruživanja radi preprodaje droge te uska povezanost s glavnim

[80] *Trifković protiv Hrvatske*, br. 36653/09, 6. studenog 2012.

organizatorom izvršenja kaznenog djela, kao i zaštita civilnog stanovništva imajući na umu da je riječ o jednoj od najtežih opojnih droga. Podnositelj zahtjeva optužbe je pobijao činjenicom njegove neznatne uloge u izvršenju djela te je tražio primjenu blaže mjere. Neprestano produljivanje pritvora smatrao je suprotnim praksi Europskog suda za ljudska prava kao i ignoriranje razmatranja blaže mjere. Na odluke se žalio Vrhovnome sudu, međutim njegove žalbe spomenuti sud odbijao je ponavljajući odluke nižeg suda. Jedna od žalbi koja je bila podnesena Vrhovnome sudu odnosila se na povredu načela razmjernosti. Vrhovni sud konstatirao je da boravkom u pritvoru nema povrede budući da se u razmatranje treba uzeti konkretna težina počinjenog djela, zapriječena kazna te potreba određivanja pritvora. Budući da uložene žalbe za podnositelja zahtjeva nisu rezultirale osobnim uspjehom, prava pokušava ostvariti ustavnom tužbom. Podnesene ustavne tužbe zbog donošenja novog rješenja o produljenju pritvora bivaju odbačene. Zbog nezadovoljstva ostvarene pravne zaštite nacionalnog poretka, Trifković je podnio zahtjev Europskom sudu za ljudska prava. Među konvencijskim pravima koje je isticao povrijeđenima bila su i pravo na slobodu i sigurnost.

5.2.4.2. Očitovanje podnositelja zahtjeva

Podnositelj zahtjeva smatrao je da mu je postupanjem i odugovlačenjem nacionalnih sudova povrijeđeno, s jedne strane, pravo na suđenje u razumnom roku te s druge strane, pravo na osobnu slobodu. Odugovlačenje je učinjeno opetovanim produljivanjem pritvora bez postojanja mjerodavnih i dostatnih razloga za to.[81] Težinu povrede nacionalnih sudova dodatno otežava okolnost da posebnu pažnju u postupanju nisu posvetili primjeni blaže mjere od pritvora.

5.2.4.3. Tumačenje istražnozatvorske osnove „opasnost uznemiravanja javnosti" Europskog suda za ljudska prava

Polazeći od pretpostavke nedužnosti samo iznimno se može odrediti lišavanje slobode kao i njezino produljivanje. Ono se ne može generalizirati, već se prosuđuje za svaki konkretan slučaj na temelju istinskih i postojećih razloga. Samo takvi razlozi mogu opravdani razdoblje provedeno u pritvoru.[82] Uzimajući u obzir trajanje pritvora i osnovu težinu optužbi, Sud upozorava na opasnost povrede konvencijskog prava jednoličnim postupanjem nacionalnih

[81] *Ibid*., para. 112
[82] *Ibid*., para. 114

sudova. Samo pozivanje na težinu optužbi ne može biti dostatno opravdanje produljivanja mjere.[83] Boravak u pritvoru u vremenskom trajanju od tri godine i šest mjeseci razvidno ukazuje na gubljenje svrhe mjere, kao i na propust nacionalnog suda u procjeni razmjernosti. Imajući na umu kompleksnost predmeta s naglaskom na element zločinačke skupine, danim razlozima za određivanje i produljivanje pritvora izostaje element mjerodavnosti i dostatnosti koji bi opravdao tako dugo lišavanje slobode.[84]

5.3. Zaključak o presudama Europskog suda za ljudska prava u analiziranim predmetima

Unatoč tome što praksa Europskog suda za ljudska prava predstavlja konvencijsko pravo, u analiziranim predmetima hrvatski sudovi nisu pokazali njezino uvažavanje. Iako je Sud u svojim presudama protiv Republike Hrvatske upućivao na ranije razvijenu praksu, to nije bilo dovoljno za promjenu pogrešnog načina postupanja. Povreda konvencijskog prava na slobodu i sigurnost u hrvatskim predmetima ilustrirana je, s jedne strane, načelima opravdanosti pritvora odnosno istražnog zatvora te s druge strane, načelima konkretizacije pritvorskih odnosno istražnozatvorskih razloga.[85]

Kada je riječ o načelima opravdanosti lišavanja slobode, Sud polazi od pretpostavke nedužnosti sve dok se ne donese odluka. Postojanje optužbi protiv pojedinca ne smije automatski dovesti do lišavanja slobode. Ono se mora temeljiti na dostatnim i mjerodavnim razlozima. Prilikom odlučivanja o primjeni mjere oduzimanja slobode, nacionalni sudovi moraju uzeti u obzir sve okolnosti te ih sagledati kako s aspekta zaštite prava optuženoga, tako i s aspekta zaštite javnog interesa. Nije dovoljno samo konstatirati okolnosti koje idu u prilog lišavanja slobode, već odluka mora biti popraćena istinskom argumentacijom nadjačavanja javnog interesa nad pretpostavkom nedužnosti. Posebno česta uočena povreda od strane nacionalnih sudova jest stereotipni odnos prema pritvoreniku te opetovano ponavljanje onoga što je rečeno u ranijim rješenjima o oduzimanju slobode. U toku postupka, zadaća nadležnog suda jest opravdati trajanje mjere, a pri tome ne smije doći do prebacivanja tereta dokazivanja

[83] *Ibid*., para. 129
[84] *Ibid*., para. 130
[85] VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, *DULJINA I RAZLOZI ZA PRITVOR (ZKP/97) / ISTRAŽNI ZATVOR (ZKP/08) U PRAKSI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA (na temelju sudske prakse u predmetima protiv Republike Hrvatske)*, Zagreb, svibanj 2014., dostupno na: https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Edukacija//Na%C4%8Dela%20ESLJP%20u%20pritvorskim%20predmetima.pdf (26. kolovoz 2024.)

na pritvorenika. S obzirom da je riječ o posebno osjetljivom ljudskom pravu, nacionalni sudovi moraju postupati adekvatnom pažnjom. Pored hitnosti koja odlikuje postupak, traži se standard revnosti. Bit spomenutog standarda odnosi se na svestrano raspravljanje o razlozima lišavanja slobode, kao i o potrebi njezinog produljivanja. Razmatranje alternativnih mjera uobičajeni je indikator revnosti nacionalnih sudova.[86]

Načelo konkretizacije pritvorske odnosno istražnozatvorske osnove podrazumijeva njenu primjenu u slučajevima ispunjenja zakonskih pretpostavki. Težina optužbe promatrana kao osnova ne može biti zadovoljavajuće opravdanje dužem trajanju lišenja slobode. Posebno teške okolnosti koje su poslužile za određivanje pritvora odnosno istražnog zatvora protekom vremena gubile su na važnosti. Razlog tomu jest izostanak pravnog uporišta kojim bi se dokazala još uvijek postojeća opasnost pritvorenika po društvenu okolinu. Nacionalni sudovi pokazali su nespremnost u primjeni uznemirenja javnosti kao osnove. S jedne strane, propuštalo se ispitivanje opasnosti pritvorenika za javnu sigurnost te s druge strane, svrha kontinuiranog pritvaranja.[87]

[86] *Ibid.*
[87] *Ibid.*

6. UTJECAJ EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA NA PROMJENU DOMAĆE PRAKSE

6.1. Praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske

U odabranim odlukama koje slijede u tekstu, prikazat će se kako su se pravni standardi Europskog suda za ljudska prava implementirali u istražnozatvorsku praksu Ustavnog suda Republike Hrvatske u odnosu na osnovu „opasnost uznemiravaja javnosti".

6.1.1. Povreda ustavnog prava na slobodu

U prvoj[88] od analiziranih odluka, ustavna tužba podnesena je protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske kojim je odbijena žalba protiv rješenja Županijskog suda u Osijeku. Prije spomenute ustavne tužbe, Ustavni sud zaprimio je četiri koje su se odnosile na određivanje pritvora. Prve tri Ustavni sud je odbio, a posljednju je usvojio te odredio ponavljanje postupka utvrdivši povredu konvencijskog načela koje zahtjeva dostatno obrazlaganje nužnosti oduzimanja slobode. Podnositelj ustavne tužbe pozivao se na povredu osobne slobode te načela ustavnosti i zakonitosti. Ustavni sud utvrdio je da spomenuta povreda ne postoji.

U prvostupanjskom postupku protiv tadašnjeg optuženika, a sada podnositelja ustavne tužbe, podignuta je bila optužnica zbog počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Pritvor je određen i produljivan na osnovi kaznenog djela za koje je zapriječena kazna zatvora od osam ili više godina te uz koje postoje posebno teške okolnosti.[89] Prvostupanjski, Županijski sud u Osijeku, utvrdio je postojanje opće i posebne pretpostavke pritvora. Opća pretpostavka na kojoj počiva lišavanje slobode jest osnovana sumnja u počinjenje predmetnoga djela. Kao posebnu pretpostavku sud ističe posebno teške okolnosti. Među njima navodi način i brojnost izvršenja djela, vremenski period, pobude pri počinjenju te brojnost populacije nad kojima je djelo izvršeno.

U navedenoj žalbi, koju je Vrhovni sud odbio, podnositelj se žalio na produljenje pritvora. U rješenju, Vrhovni sud potvrdio je postojanje općih i posebnih pretpostavki na koje se pozivao prvostupanjski sud. Posebno se osvrnuo na procjenu uznemiravanja javnosti.[90] Ključni element u procjeni bio je status nacionalnih manjina nad kojima je kazneno djelo bilo izvršavano. Osim

[88] USRH, U-III-4447/2013 od 27. rujna 2013.
[89] Čl. 102. st. 2. toč. 4. ZKP/97
[90] USRH, U-III-4447/2013, *op. cit.,* bilj. 88, toč. 12.

generalnog uznemiravanja javnosti, posebno bi puštanje na slobodu utjecalo na spomenutu manjinu uzimajući u obzir da je riječ o teritorijalno manjoj sredini koja posljedice rata i trenutno osjeća, iako se okreće normalizaciji i resocijalizaciji odnosa. Jedan od odlučnih argumenata bila je i činjenica da na tome području živi podnositelj žalbe. Osim što bi njegovo puštanje na slobodu stvorilo potencijalnu netrpeljivost među lokalnim stanovništvom, ujedno bi se stvorila pogrešna slika pravosuđa. Ustavni sud generalno je uputio na ustaljenu praksu Europskog suda za ljudska prava s obzirom na primjenu pretpostavke nedužnosti te povezanosti težine kaznenog djela i trajanja pritvora.[91] U pogledu potonjeg, postojanje osnovane sumnje ne može biti opravdanje duljeg trajanja pritvora. Uvažavajući postavljene standarde, Ustavni sud utvrdio je da je Vrhovni sud dobro obrazložio duljinu pritvaranja na temelju dostatnih i mjerodavnih razloga, a ocjena nužnosti popraćena je valjanom pravnom analizom. Ustavni sud zbog duljine pritvora i trajanja kaznenog postupka upozorio je na opasnost povrede konvencijskog i ustavnog prava na slobodu.[92] Posebnu pažnju u daljnjem postupanju stoga treba dati razmatranju primjene alternativne mjere.

U sljedećem analiziranom postupku pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske[93], ustavnu tužbu podnositelj je bio podnio protiv rješenja Županijskog suda u Osijeku. Rješenjem koje osporava određeno je bilo produljenje mjere istražnog zatvora. Navedenim, podnositelj ustavne tužbe tvrdio je da mu je povrijeđeno ustavno pravo na osobnu slobodu.

Sudac istrage Županijskog suda u Osijeku, tadašnjeg osumnjičenika, zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava prvotno je lišio slobode određivanjem istražnog zatvora u trajanju od mjesec dana. Osnove određivanja bile su opasnost od utjecaja na svjedoke, opasnost od bijega i težina optužbi. Nakon isteka roka, istražni zatvor produljivao se potom za dva te tri mjeseca. Na prijedlog Županijskog državnog odvjetnika, istražni sudac nakon isteka posljednjeg roka odlučuje produljiti mjeru za dodatnih šest mjeseci. Prema Zakonu o kaznenom postupku (čl. 130. st. 2.), u pravilu, najdulje trajanje istražnog zatvora jest šest mjeseci od dana lišenja slobode što rezultira puštanjem na slobodu.[94] Iznimno, zakonsko uređenje upućivanjem na poseban propis, ako postoji, omogućuje istražnome sucu dodatno produljenje (čl. 131. st. 4.).[95] U ovom slučaju to je bio Zakon o primjeni Statuta s kojim

[91] *Ibid*., toč. 11.-11.1.
[92] *Ibid*., toč. 16.
[93] USRH, U-III-793/2014 od 20. ožujka 2014.
[94] ZKP/08
[95] *Ibid.*

se uređuje polje primjene Statuta Međunarodnog kaznenog suda koji je ratificiran Zakonom o potvrđivanju Rimskog statuta Međunarodnoga kaznenog suda. Naime, prema spomenutom zakonu trajanje istražnog zatvora do podizanja optužnice može biti dvanaest mjeseci uz uvjet da su za provedbu postupka nadležna hrvatska sudbena tijela te da kazneno djelo za koje se sumnjiči osumnjičenik predstavlja kazneno djelo protiv međunarodnih zaštićenih vrijednosti.[96] Pravnim tumačenjem, *lex specialis derogat legi generali*, odredbe Zakona o primjeni Statuta dobile su prednost u primjeni pred ZKP-om. U odnosu na istražnozatvorske osnove, istražni sudac utvrdio je postojanje općih i posebnih pretpostavki. Osnovana sumnja kao opća pretpostavka proizlazi iz počinjenja kaznenog djela za koje je osumnjičen. Posebne pretpostavke s obzirom na osnovu težine optužbe sastoje se od dva krucijalna elementa, posebno teških okolnosti i dugotrajne kazne zatvora.[97] Životna dob žrtava, brojnost radnji, pobude, način i vremenski period izvršenja čine okolnosti kaznenog djela znatno izražajnijim i otegotnijim. Za počinjenje navedenog kaznenog djela materijalnopravni propis predvidio je kaznu zatvora u trajanju od dvadeset godina. Tumačeći praksu sudova, zapriječena kazna predstavlja dugotrajnu kaznu zatvora. Dodatan razlog za ovu osnovu odnosio se na neometano vođenje postupka budući da je kazneno djelo izvršavano na teritoriju grada koji je pored velikog broja pretrpljenih žrtava posebno teško nastradao za vrijeme ratnog sukoba. U povodu žalbe, drugostupanjskim rješenjem o produljenju istražnog zatvora posebno se ističe kao posebno teška okolnost brojnost i vrsta žrtava. Naime, nečovječnim postupanjem osim civila izvrgnuti su bili zarobljenici te ratni branitelji.

U ustavnoj tužbi podnositelj tvrdi da produljenje istražnog zatvora nema zakonsku osnovu na koju se pozivaju sudovi u prethodnim rješenjima.[98] Osporavanje primjene Zakona o primjeni Statuta temelji na negiranju obuhvaćenosti kaznenog djela za koje se on sumnjiči navedenim zakonom. Također, spornim iznosi činjenicu retroaktivnosti zakona budući da je spomenuto kazneno djelo učinjeno devedesetih godina, a ratifikacija Statuta je tek uslijedila dvijetisućitih godina. Nadalje navodi, čak i u slučaju pravilne primjene navedenog zakona, sudovi su učinili propust jer u konkretnom slučaju nisu nadležni za vođenje postupka, što dovodi do nezakonitosti svih poduzetih radnji u toku postupka. Osvrćući se na istražnozatvorsku osnovu, smatra da ne postoje opće niti posebne pretpostavke. Štoviše, postojanje posebno teških okolnosti negira neutvrđenošću počinjenog kaznenog djela. Stoga određivanje istražnog

[96] Zakon o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, Narodne novine br. 175/2003, 29/2004, 55/2011, 125/2011, čl. 16. b
[97] ZKP/06, *op. cit.*, bilj. 59
[98] USRH, U-III-793/2014, *op. cit.*, bilj. 93, toč. 5.-5.1.

zatvora po ovoj osnovi smatrao je osobito teškom povredom jer unaprijed dovodi do presuđivanja krivnje. Ustavni sud u odluci kojom razmatra podnesenu ustavnu tužbu podsjeća na ustaljenu praksu Europskog suda za ljudska prava apostrofirajući pravne postulate pretpostavke nedužnosti te suđenja u razumnom roku. U odnosu na prvi navod podnositelja ustavne tužbe, a koji se odnosio na zakonski temelj, Ustavni sud utvrdio je da su sudac istrage te suci Županijskog suda pravilno postupili primjenjujući Zakon o primjeni Statuta kao *lex specialis*.[99] Što se tiče navoda podnositelja tužbe u pogledu nepostojanja općih i posebnih pretpostavki lišavanja slobode, sud je utvrdio da je Županijski sud valjano i podrobno ispitao žalbene navode te dao pravno utemeljen odgovor argumentiran, dostatnim razlozima.[100] S obzirom na posljednji navod tužbe, postojanje posebno teških okolnosti, Sud je utvrdio pravilno postupanje nadležnih tijela. Pozitivno ocjenjuje usklađivanje standarda uznemiravanja javnosti Županijskog suda s praksom Europskog suda za ljudska prava.

Postupak pred Ustavnim sudom, u sljedećoj analiziranoj odluci[101], pokrenuo je podnositelj tužbe protiv rješenja Županijskog suda u Splitu. Rješenjem Županijskog suda odbijena je podnositeljeva žalba u kojoj se žalio na produljenje istražnog zatvora. U ustavnoj tužbi isticao je povredu ustavnog i konvencijskog prava na osobnu slobodu. Nakon provedenog postupka, Ustavni sud je odbio tužbu zbog nepostojanja navedene povrede.

Nakon izručenja hrvatskim pravosudnim tijelima, sudac istrage Županijskog suda podnositelju ustavne tužbe odredio je istražni zatvor na osnovi opasnosti od bijega i težine optužbe zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Nakon isteka jednomjesečnog roka, istražni zatvor zasnovan na istim istražnozatvorskim osnovama sudac je produljio za dva mjeseca. U odnosu na potonje produljenje osumnjičenik je podnio ustavnu tužbu, no ona biva odbijena. Sljedećim rješenjem koje se ujedno pobijalo podnesenom ustavnom tužbom, određeno je produljenje istražnog zatvora za daljnjih tri mjeseca. Prvostupanjskim kao i drugostupanjskim rješenjem utvrđeno je postojanje opće istražnozatvorske pretpostavke, osnovane sumnje. U odnosu na posebne pretpostavke istražnozatvorske osnove težine optužbe, utvrđeni su elementi posebno teških okolnosti te težina kaznenopravne sankcije. Ugrožavanje zdravlja ljudi koje je imalo za nemali broj posljedicu smrti, odnos prema međunarodno zaštićenoj imovini te imovini civila, kao i

[99] *Ibid*., toč. 9.
[100] *Ibid.*, toč. 10.
[101] USRH, U-III-4548/2015 od 7. prosinca 2015.

dovođenje u pitanje opstojnosti integriteta Republike Hrvatske, mjerodavni su razlozi za tumačenje navedenih okolnosti iznadprosječno teškima. Uz navedeno, sudskim tumačenjem propisana kazna predstavlja ekvivalent kazni dugotrajnog zatvora. Daljnje trajanje istrage te zaštita provođenja neometanog postupka ukazali su na nužnost produljenja mjere. Sud se također osvrnuo i na mogućnost primjene blaže mjere s kojom bi se ostvarila ista svrha kao i s istražnim zatvorom. Konstatirano je da iskazana volja u počinjenju kaznenog djela, kao i način počinjenja pravno onemogućuju primjenu neke druge, blaže mjere. U ustavnoj tužbi podnositelj je isticao arbitrarnost postupanja zbog nedostatnih i uvjerljivih razloga lišavanja slobode.[102] Zabrana dvostrukog vrednovanja okolnosti povrijeđena je pozivanjem na posebno teške okolnosti. Smatrao je razvidnim da ono što predstavlja zakonski opis kaznenog djela, suci su nemarno ocjenjivali kao i posebno teške okolnosti. Dodatnu činjenicu pogrešne primjene istražnozatvorske osnove težine optužbe nalazio je u pogrešnom određivanju kazne. Naime, djelo je počinjeno devedesetih godina kada s obzirom na važeće pravno uređenje zapriječena kazna nije bila izjednačena s kaznom dugotrajnog zatvora. Konačno, podnositelj tužbe isticao je da je ostala nejasna veza između lišavanja slobode i neometanog vođenja postupka.

Ustavni sud u svojoj odluci konstatirao je specifičnost istražnozatvorske osnove težine optužbe u odnosu na ostale.[103] Bez obzira što u pogledu navedene osnove nije jasno izrečena svrha, kao što je to slučaj u drugim osnovama, to ne znači da svrha ne postoji. Zbog svoje kompleksnosti, sudovi su dužni tokom cijelog postupka ustrajati na dostatnim i mjerodavnim razlozima jer osnovana sumnja ne može biti opravdanje za duže lišavanje slobode. Intenzitet vršenja, a posebice okolnost ozbiljne ugroze, pravno i teritorijalno, Republike Hrvatske vjerodostojno ukazuju na širu društvenu opasnost koja nije prijetila određenom manjem teritoriju, već području cijele države. Stoga razlozi koje su naveli u svojim rješenjima Ustavni sud smatra dostatnim za daljnje produljenje mjere. Na navod neometanog vođenja postupka, Ustavni Sud istaknuo je da je svrha istražnozatvorskih osnova s jedne strane osigurati prisutnost osumnjičenika te s druge strane, zaštititi postupak od ometanja.

U posljednjoj analiziranoj odluci[104], podnositelj ustavne tužbe pokrenuo je postupak pred Ustavnim sudom protiv rješenja Vrhovnog suda. Spomenutim rješenjem odbijena je žalba podnositelja tužbe protiv rješenja Županijskog suda u Splitu. Naime, u žalbi podnositelj ustavne

[102] *Ibid.*, toč. 5.
[103] *Ibid.*, toč. 9.
[104] USRH, U-III-662/2017 od 22. veljače 2017.

tužbe žalio se na produljenje istražnog zatvora. Zbog navedenog smatra da mu je povrijeđeno pravo na osobnu slobodu zajamčeno Ustavom. Ustavni sud nakon provedenog postupka utvrdio je da do navedene povrede nije došlo.

Prvostupanjskim rješenjem, zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, određen je istražni zatvor na osnovama opasnosti od bijega i težine optužbi. Samom određivanju prethodilo je kumulativno ispunjenje opće i posebnih pretpostavki. Postojanje opće pretpostavke, osnovane sumnje, razvidno je bilo iz pravomoćno potvrđene optužnice i prikupljenih dokaza. Posebne pretpostavke, istražnozatvorske osnove težine optužbi, temelje se na dva elementa. Prvi od njih su posebno teške okolnosti počinjenja djela. Svijest i namjera pri počinjenju djela, brojnost, rasprostranjenost te vremensko trajanje, okolnosti su koje upućivale na neuobičajen način počinjenja kaznenog djela. Takvim izvršenjem s opravdanjem se može reći da je društvena okolina ostala zgrožena te da je lišavanje slobode neophodno za neometano provođenje postupka. Uzimajući u obzir značaj zadiranja u prava pojedinca određivanjem istražnog zatvora, sud je odvagnuo postojanje snažnijeg javnog interesa naspram osobnog prava na slobodu. Puštanjem na slobodu osumnjičenika prouzročilo bi se uznemiravanje javnosti budući da je riječ o društvu koje i dalje osjeća posljedice ratnih zbivanja. Sekundarni element odnosio se na zapriječenu kaznu. Propisana kazna za predmetno djelo je kazna zatvora u trajanju od dvadeset godina što je prema sudskoj praksi istovjetno kazni dugotrajnog zatvora. Budući da je osumnjičenik zbog bijega duži vremenski period bio nedostupan hrvatskom pravosuđu, opravdano je bilo uskraćivanje zamjene istražnog zatvora s nekom drugom mjerom.

U povodu donesenog rješenja osumnjičenik je podnio žalbu. Žalbu je temeljio na nepostojanju pretpostavki za određivanje istražnog zatvora te pogrešnom uračunavanju vremena za koje je bio lišen slobode. Drugostupanjskim rješenjem u odnosu na prvi žalbeni navod sud je potvrdio ono što je prvostupanjskim rješenjem utvrđeno. Što se tiče drugog žalbenog navoda, sud je jasno dao do znanja da je u prvostupanjskom postupku uzeto u obzir vrijeme provedeno u pritvoru kao i u istražnom zatvoru. Uz utvrđeno vrijeme i potrebu lišavanja kao i kaznu koja se može očekivati te težinu djela opravdano se zaključuje da nije došlo do povrede načela razmjernosti.

U ustavnoj tužbi podnositelj je naglašavao da se postupak vodi na lažnim dokazima uz lišavanje slobode na nezakonit način ne poštujući odredbe kako materijalnog tako i procesnog

zakona.[105] U odnosu na materijalnopravno uređenje, isticao je da ga se sumnjiči za počinjenje kaznenog djela s pravnim uporištem u zakonu koji u vrijeme počinjenja nije bio na snazi. S procesnopravnog aspekta negirao je postojanje već samo opće istražnozatvorske pretpostavke zbog nepostojanja zakonite optužnice na koju se pozivaju sudovi u prvostupanjskom i drugostupanjskom postupku. Ustavni sud u odluci je napominjao da mjera istražnog zatvora ne predstavlja izvršavanje kazne niti se u to smije pretvoriti.[106] Podsjeća da se navedena mjera smije odrediti samo u slučaju kumulativnog ispunjenja pretpostavki. Pravno analizirajući rješenja koja se tužbom osporavaju, Ustavni sud u danim obrazloženjima primijetio je postojanje mjerodavnih i dostatnih razloga za lišavanje slobode.[107] U situacijama produljenja mjere, naglašava se potreba podrobnijeg tumačenja istražnozatvorskih razloga. Štoviše, produljenje radi neometanog vođenja postupka nalazi se u korelaciji sa standardom uznemiravanja javnosti čiji intenzitet ovisi o proteku vremena od počinjenja djela. Ustavni sud u odlukama donesenim u prvostupanjskom i drugostupanjskom postupku zapazio je istražnozatvorske razloge, težine optužbe koji nadjačavaju pritvorenikovo pravo na slobodu, procjenjujući i dalje visoki stupanj društvene uznemirenosti. Implementirajući pravne standarde postavljene kroz praksu Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, propust u neispitivanju revnosti nadležnih tijela nije dovelo do možebitne povrede ustavnih načela.

6.1.2. Povreda prava na pravično suđenje

Vremenska dugotrajnost trajanja mjere istražnog zatvora bilo je pravno pitanje koje je Ustavni sud Republike Hrvatske također razmatrao u ustavnim tužbama.

U jednoj od ustavnih tužbi[108], podnositelj je tvrdio da njegovo pritvaranje treba promatrati kao cjelinu s obzirom da je određeno vrijeme proveo i u ekstradicijskom pritvoru. Duljini trajanja pritvaranja doprinijeli su nemarnost sudova budući da su tokom deset godina njegovog pritvaranja, kao svjedoci saslušani tek njih četvero. Vremenske granice mjere istražnog zatvora osporavale su se i u drugom slučaju šesnaestogodišnjeg pritvaranja podnositelja ustavne

[105] *Ibid.*, toč. 5.
[106] *Ibid*., toč. 8.
[107] *Ibid*., toč. 11.
[108] USRH, U-III-4548/2015, *op. cit.*, bilj. 101, toč. 5.

tužbe.[109] Naime, podnositelj ustavne tužbe tvrdio je da su sudovi prema njemu postupali pristrano, uz primjenu propisa koji su bili nevažeći.

U obje analizirane ustavne tužbe, Ustavni sud nije utvrdio povredu prava na pravično suđenje. Duljinu trajanja mjere istražnog zatvora opravdao je pozivajući se na ranija donesena rješenja, kojima je bilo odlučivano o produljenju pritvaranja. Utvrdio je da se svako daljnje pritvaranje temeljilo na dostatnim istražnozatvorskim razlozima.

6.2. Pozitivne promjene u praksi Ustavnog suda Republike Hrvatske

Nakon dugotrajne prilagodbe u primjeni Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i intervencija Europskog suda za ljudska prava u nizu presuda protiv Republike Hrvatske u pritvorskoj materiji, primijećeno je afirmativno postupanje nacionalnih sudova. U predmetima iz novije domaće sudske prakse primjećuje se pravilna primjena načela koje je razvio Europski sud za ljudska prava.[110] Svako lišavanje slobode mora biti uređeno zakonom. Ono se može promatrati kroz koncept zakonitosti u užem i širem smislu. Zakonitost u užem smislu zahtjeva poštivanje načela vladavine prava. Spomenuto načelo osigurava sprječavanje sudačke samovolje dostupnim i predvidljivim zakonskim uređenjem. U širemu smislu, koncept zakonitosti odnosi se na zakonodavne konture. Promjena koja se mogla naslutiti, a na koju je Europski sud za ljudska prava ukazivao u predmetima protiv Republike Hrvatske, jest izostanak pravne osnove lišavanja slobode. Njezinom normativnom regulacijom osobi lišene slobode moraju biti jasne posljedice lišavanja.[111] Trajanje mjere mora odgovarati razumnim rokovima. Razumnost kao pravni standard procjenjuje se za svaki predmet pojedinačno uzimajući u obzir sve okolnosti. Osnovana sumnja, iako predstavlja jedan od uvjeta određivanja i produljivanja pritvaranja, protekom vremena gubi dostatnost te mora biti osnažena konkretnim razlozima. Produljenje mora proći test zaštite javnog interesa. Sve dok egzistira pravno jači zahtjev zaštite javnog interesa od zaštite slobode pojedinca takvo pritvaranje je zakonito.[112] Izloženo

---

[109] USRH, U-III-662/2017, *op. cit.,* bilj. 104, toč. 5.
[110] VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, POZITIVNA UTVRĐENJA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U HRVATSKIM PREDMETIMA- PRESUDE I ODLUKE U KOJIMA NIJE UTVRĐENA POVREDA KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA, Zagreb, studeni 2017., dostupno na: https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Edukacija//Pozitivna%20utvr%C4%91enja%20ESLJP%20u%20hrvatskim%20predmetima.pdf (27. kolovoza 2024.)
[111] *Ibid.*
[112] *Ibid.*

predstavlja takozvani dinamički pristup određivanja istražnog zatvora koji zahtijeva sveobuhvatno ispitivanje kako početnih subjektivnih i objektivnih činjenica, tako i naknadno izmijenjenih s obzirom na napredak u postupku.

Promjena koja je dočekala svjetlo dana, a na potrebu koje je Europski sud za ljudska prava višestruko upozoravao, odnosila se izravno na praksu Ustavnog suda. Naime, prema ranijoj praksi, Ustavni sud odbacivao bi svaku podnesenu ustavnu tužbu kojom bi podnositelj osporavao rješenje o određivanju, odnosno produljenju pritvora ukoliko bi navedeno rješenje prestalo vrijediti u trenutku podnošenja ustavne tužbe. Navedeno je bilo protivno ustaljenoj praksi Europskog suda za ljudska prava kojom se nastojala ukloniti svaka sumnja arbitrarnog postupanja.[113] Jamstva koje kao istražni zatvorenici imaju pred redovnim sudovima, moraju se moći ostvariti i ustavnom tužbom. Štoviše, pravne situacije koje su rezultat postupanja sudova ne smiju spriječiti mogućnost korištenja dopuštenih pravnih sredstava. Stoga, dužnost Ustavnog suda jest meritorno ocijeniti zakonitost primijenjene mjere i unatoč činjenici njezinog prestanka egzistiranja.[114]

6.3. Zaključno o analizi prakse Ustavnog suda Republike Hrvatske

Implementacijom konvencijskih načela, koja su razrađena praksom Europskog suda za ljudska prava, uspostavljeni su temelji za promjenu ustavnosudske prakse u istražnozatvorskim predmetima u odnosu na osnovu „opasnost uznemiravanja javnosti".

Promjena ustavnosudske prakse može se promatrati s nekoliko aspekata. Nesporno je bilo, gledajući praksu Ustavnog suda prije implemetnacije konvencijskih načela, da svako pritvaranje mora biti utemeljeno na zakonu. Konvencijska načela postavila su daljnje uvjete pritvaranja, a to su standardi dostatnosti i mjerodavnosti razloga pritvaranja, čija se primjena u ustavnosudskoj praksi ostvaruje znatno obrazloženijim odlukama nego što je to bilo u ranijoj praksi. Štoviše, opetovano ponavljanje jezičnih konstrukcija prestaje biti jedna od karakteristika sudskih odluka. Ozbiljnost primjene konvencijskih standarda utjecala je i na pristup tumačenja istražnozatvorske osnove prilikom njene primjene, kao i pri njenom produljenju. Uz navedeno,

[113] *Osmanović protiv Hrvatske*, br. 67604/10, 6. studenog 2012., para. 47
[114] USRH, U-III-5449/2013 od 13. siječnja 2014., toč. 5.- 6.

u promatranim odlukama se analizira što konkretno podrazumijeva uznemiravanje javnosti, kao i činjenicu je li pritvorenik izvor takve uznemirenosti.

7. ZAKLJUČAK

Domaće zakonodavstvo mora pratiti djelovanje Europskog suda za ljudska prava te implementirati pravne standarde koje kroz primjenu Konvencije za zaštitu ljudskih i temeljnih sloboda uspostavlja i definira Europski sud. Naziv istražnozatvorske osnove „opasnost uznemiravanja javnosti" razvio se praksom Europskog suda za ljudska prava, te je u hrvatski pravni poredak ušao implementacijom konvencijskih standarda. Zakon o kaznenom postupku iz 1997. te njegove izmjene i dopune iz 2003. godine, istražnozatvorsku osnovu vezali su uz kataloška kaznena djela uz razliku zapriječene kazne zatvora. Naime, prema ZKP-u iz 1997. godine zapriječena kazna bila je osam godina ili viša, dok je ZKP-u iz 2003. godine zapriječena kazna bila dvanaest godina ili teža. Osjetnije promjene događaju se 2008. godine. Naime, to razdoblje obilježilo je donošenje novog Zakona o kaznenom postupku. Novost u odnosu na mjere osiguranja prisutnosti okrivljenika jest zamjena termina „pritvor" s terminom „istražni zatvor". S obzirom na novo uređenje istražnozatvorske osnove u kojoj više nisu navedena kataloška kaznena djela, dala se naslutiti i promjena u sudskom postupanju. Naglasak u novom uređenju stavljen je na posebno teške okolnosti počinjenja djela te na dugotrajnu kaznu zatvora. Konačni normativni oblik istražnozatvorskoj osnovi dale su izmjene ZKP-a iz 2011. i 2012. godine, uvođenjem uvjeta neometanja vođenja kaznenog postupka te postojanja posebno teških okolnosti počinjenja djela. Paralelno uz zakonodavne promjene odvijala se i terminološka promjena naziva istražnozatvorske osnove, te se stoga u pravnoj literaturi može pronaći pod nazivom „težina optužbi", kao i „posebno teške okolnosti počinjena".

Analizirajući kroz rad praksu domaćih sudova u dvije epohe, prije i nakon implementacije konvencijskih standarda, vidljivi su obrisi implementacije europskih pravnih standarda u domaće pravo, naravno imajući u vidu sva ograničenja provedene analize koja je obuhvatila svega nekoliko odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske. U prvoj epohi, prije implementacije konvencijskih standarda, glavno obilježje sudske prakse bila je nedostatnost obrazloženja ove istražnozatvorske osnove. Konkretno, utvrđivanje opasnosti uznemiravanja javnosti temeljilo se samo na pozivanju na zakonsku osnovu bez znatnijeg obrazloženja. Također, stereotipnim formulacijama te opetovanim reproduciranjem istoga sadržaja iz prijašnjih sudskih odluka stvarala se slika nedovoljno razvijene sudske prakse. Implementacijom standarda Europskog suda za ljudska prava, revnosti u postupanju, dostatnosti te mjerodavnosti istražnozatvorskih razloga mijenja se slika domaće sudske prakse. Sudske odluke postaju uporište valjanog tumačenja istražnozatvorske osnove. Sudovi su se u razmatranju primjene istražnozatvorske

osnove, njenom produljenju te eventualnoj zamjeni alternativnom mjerom odmaknuli od krutog postupanja. Odluke se danas temelje na podrobnom vaganju okolnosti koje idu u prilog lišavanja slobode, te onih okolnosti koje idu u prilog poštivanja prava na slobodu.

Pozitivan razvoj sudske prakse, uz navedeno, prati i takozvani dinamički pristup sudova koji se odnosi na ispitivanje, s jedne strane dostatnosti istražnozatvorskih razloga protekom vremena, te s druge strane, zamjene mjere istražnog zatvora alternativnom mjerom. Zaključno, praksa Europskog suda za ljudska prava razvojem konvencijskih standarda postavila je dobre temelje za daljnji napredak istražnozatorske prakse domaćih sudova s obzirom na osnovu „opasnost uznemiravanja javnosti". Može se reći da su domaći sudovi pozitivno reagirali na primjenu konvencijskih standarda. Njihovom implementacijom, ali i daljnjom pravilnom primjenom omogućava se svakomu tko je pritvoren ispitivanje zakonitosti njegovog pritvaranja, kao i ispitivanje produljenja mjere istražnog zatvora.

8. LITERATURA

8.1. Knjige i članci

1. Arlović, Mato: Međuodnos Ustavnog suda Republike Hrvatske i sudbene vlasti u Rebublici Hrvatskoj, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol 52 No. 2, 2015., str. 369-405.
2. Bitanga, Marijan; Bilušić, Ivana: Opasnost od ponavljanja djela i određivanje istražnog zatvora – iudex, quo vadis?, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), Vol. 28 No. 2, 2021., str. 241-269.
3. Burić, Zoran: Obveza izvršenja konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava - u povodu odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III/3304/2011 od 23. siječnja 2013, Zagrebačka pravna revija, Vol. 2 No. 1, 2013., str. 109-124.
4. Dananić, Domagoj: Zašto RH pred europskim sudom za ljudska prava gubi sporove o pritvoru /istražnom zatvoru?, Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 50. No. 100., 2016., str. 55-74.
5. Đurđević, Zlata: Odluka Ustavnog suda RH o suglasnosti Zakona o kaznenom postupku s Ustavom, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), Vol. 19 No. 2, 2012., str. 409-438.
6. Đurđević, Zlata; Tripalo, Dražen: Trajanje pritvora u svjetlu međunarodnih standarda te domaćeg prava i prakse, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), Vol. 13 No. 2, 2006., str. 551-596.
7. Graovac, Gregori: Nadležnost Ustavnog suda Republike Hrvatske ratione materiae glede istražnozatvorskih ustavnih tužbi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), Vol. 24 No. 1, 2017., str. 117-140.
8. Josipović, Ivo: Istražni zatvor vs. pritvor: reforma ili restitucija, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), Vol. 5 No. 2, 2008., str. 915-938.
9. Josipović, Ivo: Uhićenje i pritvor, Targa, Zagreb, 1998.
10. Krapac, Davor i suradnici; Kazneno procesno pravo, Institucije, knjiga I., VIII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje; Narodne novine, 2020.
11. Marochini Zrinski, Maša: Izazovi u primjeni i tumačenju Konvencije u Republici Hrvatskoj, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 55 No. 2, 2018., str. 423-446.

12. Milić, Dario; Stilinović, Marko: Lišenje slobode prema novom Zakonu o kaznenom postupku: neka prijeporna pitanja i moguća rješenja, Pravnik, Vol. 45 No. 91, 2011., str. 109-128.
13. Mrčela, Marin; Delost, Damira: Dokazni standardi u kaznenom postupku, Policija i sigurnost (Zagreb), Vol. 28 No. 4, 2019., str. 417-435.
14. Omejec, Jasna: Vijeće Europe i Europska Unija – institucionalni i pravni okvir, Novi Informator, Zagreb 2007. god.
15. Rodin, Siniša: Osnovni parametri reforme Ustavnog zakona o Ustavnom sudu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, Vol. 48 No. 6, 1998., str. 643-643.
16. Trgovac, Sanja; Grbavac, Sidonija; Markovic, Sandra: Ustavnosudski pogled na izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 39 No. 1, 2018., str. 633-663.
17. Vlahović, Stjepan; Galović, Romina: Izvršavanje istražnog zatvora: normativni okvir i praksa u svjetlu zaštite temeljnih ljudskih prava, Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 47 No. 94, 2013., str. 37-58.

8.2. Pravni izvori

1. (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine-Međunarodni ugovori br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010, 13/2017
2. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine br. 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014
3. Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine br. 99/1999, 29/2002, 49/2002
4. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 110/1997
5. Zakona o kaznenom postupku, Narodne novine br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002, 62/2003
6. Zakon o kaznenom postupku, Narodne Novine br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002 , 115/2006
7. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008
8. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013

9. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/1204, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 130/2020, 80/2022, 36/2024
10. Zakon o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, Narodne novine br. 175/2003, 29/2004, 55/2011, 125/2011

8.3. Praksa Europskog suda za ljudska prava

1. *Orban protiv Hrvatske*, br. 56111/12, 19. prosinca 2013.
2. *Osmanović protiv Hrvatske*, br. 67604/10, 6. studenog 2012.
3. *Perica Oreb protiv Hrvatske*, br. 20824/09, 31. listopada 2013.
4. *Peša protiv Hrvatske*, br. 40523/08, 8. travnja 2010.
5. *Šoš protiv Hrvatske*, br. 26211/13, 1. prosinca 2015.
6. *Trifković protiv Hrvatske*, br. 36653/09, 6. studenog 2012.

8.4. Praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske

1. U-III-3529/2015 od 21. rujna 2015.
2. U-III-372/2015 od 29. siječnja 2015.
3. U-III-658/1995 od 4. listopada 2000.
4. U-III-104/2001 od 4. listopada 2001.
5. U-III-213/97 od 26. ožujka 1997.
6. U–III–642/1997 od 7. srpnja 1997.
7. U–III–1162/1997 od 2. prosinca 1998.
8. U-III-4182/2008 od 17. ožujka 2009.
9. U-III-64929/2009 od 14. siječnja 2010.
10. U-III-3304/2011 od 23. siječnja 2013.
11. U-III-4557/2011 od 13. listopada 2011.
12. U-III-5449/2013 od 13. siječnja 2014.
13. U-III-4447/2013 od 27. rujna 2013.
14. U-III-793/2014 od 20. ožujka 2014.
15. U-III-4548/2015 od 7. prosinca 2015.
16. U-III-662/2017 od 22. veljače 2017.

8.5. Mrežni izvori

1. VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Reforma Suda, dostupno na: https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/reforma-suda/188 (18. kolovoza 2024.)
2. VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, DULJINA I RAZLOZI ZA PRITVOR (ZKP/97) / ISTRAŽNI ZATVOR (ZKP/08) U PRAKSI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA (na temelju sudske prakse u predmetima protiv Republike Hrvatske), Zagreb, svibanj 2014., dostupno na: https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Edukacija//Na%C4%8Dela%20ESLJP%20u%20pritvorskim%20predmetima.pdf (26. kolovoza 2024.)
3. VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, POZITIVNA UTVRĐENJA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U HRVATSKIM PREDMETIMA- PRESUDE I ODLUKE U KOJIMA NIJE UTVRĐENA POVREDA KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA, Zagreb, studeni 2017., dostupno na: https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Edukacija//Pozitivna%20utvr%C4%91enja%20ESLJP%20u%20hrvatskim%20predmetima.pdf (27. kolovoza 2024.)
4. VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava, Zagreb, dostupno na: https://uredzastupnika.gov.hr/izvrsenje-presuda-europskog-suda-za-ljudska-prava/138 (21. rujna 2024.)